

“บทบาทของผู้นับถึง กับร่างรัฐธรรมนูญใหม่”

จัดโดย คณะกรรมการการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฎิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เอกสารวิชาการลำดับที่ ๑๖

คำนำ

“**ผู้หญิง**” ในประเทศไทยมีมากกว่า ๓๓ ล้านคน หรือคิดเป็น สัดส่วนร้อยละ ๕๑ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเกินครึ่งหนึ่งของจำนวน ประชากรรวมของประเทศ และจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ที่เป็นผู้หญิงเมื่อการเลือกตั้งใหญ่ครั้งล่าสุดในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีมากถึง ๒๖ ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๒ ของจำนวน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด จึงนับว่า “**ผู้หญิง**” เป็นกลุ่มประชากร กลุ่มใหญ่ของประเทศและสามารถที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมและมี บทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ในโอกาสที่ประเทศไทย กำลังอยู่ในช่วงของการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การมีส่วนร่วมของ “**ผู้หญิง**” ต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ประเทศไทยอยู่ในระหว่างการดำเนินการปฏิรูปประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ รวมถึงการดำเนินการที่สำคัญ คือ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่สำคัญและจำเป็น ต่อกระบวนการทางการเมืองและการบริหารในประเทศที่ปกครอง ด้วยระบอบประชาธิปไตย รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในระดับการแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคม โดยการเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็น ประกอบการตัดสินใจในการออกกฎหมาย กำหนด

นโยบาย และมาตรการเพื่อการปกครอง คຸ້ມครอง และพัฒนาประชาชน
ทั้งประเทศให้ได้รับสิทธิ โอกาส และประโยชน์จากการดำเนินงานของรัฐ
ได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนั้น การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม
ในการให้ข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้รัฐได้รับข้อมูล
ประกอบการตัดสินใจในการบริหารประเทศได้อย่างครอบคลุม
ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ
และสามารถช่วยลดความขัดแย้งและเกิดความชอบธรรมในสังคมอีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว คณะกรรมาธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยการ
ดำเนินงานของคณะอนุกรรมาธิการกิจการสตรี พิจารณาแล้วเห็นว่า การมี
ส่วนร่วมของ “**ผู้หญิง**” ต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง
จึงได้กำหนดจัดเวทีรับฟัง “**บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่**”
เพื่อเปิดพื้นที่และโอกาสให้ผู้หญิงจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการ
ยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ช่วยกันให้ประเทศไทยก้าวผ่าน
ช่วงเปลี่ยนแปลงนี้ไปได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ด้วยจิตคารวะ

(นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

ประธานคณะกรรมาธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน

สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สารบัญ

หน้า

๑. สรุปผลการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ๑
๒. ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “รัฐธรรมนูญใหม่กับการก้าวไปข้างหน้าของสังคมไทย” โดย นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ๘
๓. การนำเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่
  - ประเด็นผู้หญิงกับการจัดทำประมาณภาครัฐ โดย คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ นายกสแมคมติดตามการพัฒนาศตรี ๑๙
  - ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดย ดร.ถวิลวดี บุรีกุล สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (ระดับชาติ) ๒๒
  - ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดย นางสาวศิริพร ปัญญาเสน นายกสแมคมส่งเสริมการพัฒนาศตรีและเยาวชนลำปาง (ระดับท้องถิ่น) ๒๔
  - ประเด็นผู้หญิงกับเศรษฐกิจ โดย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- ประเด็นผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุข
และสวัสดิการสังคมจากรัฐ
โดย ศ.เกียรติคุณ พญ.เพ็ญศรี พิชัยสนธิ
ประธานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ๓๔
  - ประเด็นผู้หญิงกับกระบวนการยุติธรรม ๓๗
โดย นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล
ผู้พิพากษาอาวุโสศาลจังหวัดตลิ่งชัน
  - ๔. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากวิทยากร ๔๐
  - ๕. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น ๕๒
- ภาคผนวก**
- ผู้หญิงกับการจัดทำงบประมาณภาครัฐ (๑)
(คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์)
  - ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (๑๕)
(ดร.ถวิลวดี บุรีกุล)
  - ผู้หญิงกับเศรษฐกิจ (๕๑)
(รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ)
  - ผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุข
และสวัสดิการสังคมจากรัฐ (๗๑)
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณเพ็ญศรี พิชัยสนธิ)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- รายชื่อคณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมการ
- รายชื่อที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการ
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ

สรุปผลการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น
เรื่อง “บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่”
จัดโดย

คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ดำเนินการโดย คณะอนุกรรมการกิจการสตรี
วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เวลา ๑๒.๐๐ – ๑๖.๓๐ นาฬิกา
ณ ห้องรับรอง ๑ - ๒ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒

คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยคณะอนุ
กรรมการกิจการสตรี ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “บทบาทของ
ผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่” วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
ระหว่างเวลา ๑๒.๐๐ – ๑๖.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องรับรอง ๑ - ๒ ชั้น ๓
อาคารรัฐสภา ๒

นางสุวรรณีย์ สิริเวชชะพันธ์ รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
และประธานคณะอนุกรรมการกิจการสตรีกล่าวรายงานว่า ในนามของ
คณะผู้จัดงาน ขอขอบพระคุณ ท่านวัลลภ ตังคณานูรักษ์ ประธาน
คณะกรรมการ ที่กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดเวทีรับฟัง
ความคิดเห็น เรื่อง “บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ในวันนี้

ในห้วงเวลานี้ เป็นเวลาที่สำคัญ ที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่าง
การดำเนินการปฏิรูปประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติทั้งด้านการเมือง

เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ รวมถึงการดำเนินการที่สำคัญ คือ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการทางการเมืองและการบริหารในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง คือการมีส่วนร่วมในระดับการแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

“ผู้หญิง” ในประเทศไทย มีมากกว่า ๓๓ ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๑ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรรวมของประเทศ และจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นผู้หญิงเมื่อการเลือกตั้งใหญ่ครั้งล่าสุดในเดือนกรกฎาคมปี ๒๕๕๔ มีมากถึง ๒๖ ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๒ ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด

“ผู้หญิง” จึงเป็นกลุ่มประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ และสามารถที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ

ในโอกาสที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การมีส่วนร่วมของ “ผู้หญิง” ต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการกิจการสตรี พิจารณาแล้วเห็นว่าการมีส่วนร่วม

ของ “ผู้หญิง” ต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดจัดเวทีรับฟัง “บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่” เพื่อเปิดพื้นที่และโอกาสให้ผู้หญิงจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะกับร่างรัฐธรรมนูญร่างแรกที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ต่อสาธารณชนเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ เพื่อนำข้อคิดเห็นข้อห่วงใยและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากเวทีเสนอต่อประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปพิจารณาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการจัดเวทีในวันนี้ ๑. เพื่อเป็นเวทีในการระดมความคิดเห็น ข้อห่วงใย และข้อเสนอแนะจากจากเครือข่ายองค์กรสตรีภาคประชาสังคมที่มีต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ๒. เพื่อนำข้อคิดเห็น ข้อห่วงใยและข้อเสนอแนะ ที่ได้รับจากเวที เสนอต่อประธานคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปพิจารณาต่อไปและ ๓. เพื่อให้เครือข่ายองค์กรสตรี ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อห่วงใย และข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่

เวทีรับฟังความคิดเห็นในวันนี้ได้รับเกียรติจาก ท่านมิซึชิ ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นองค์ปาฐก บรรยายพิเศษในหัวข้อ “รัฐธรรมนูญใหม่กับการก้าวไปข้างหน้าของสังคมไทย” รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำองค์กรสตรีระดับประเทศ ท่านผู้พิพากษาอาวุโสมาเป็นวิทยากรนำเสนอความคิดเห็นสำคัญ ๆ ต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในประเด็นสตรี ๕ ประเด็น ประกอบด้วย ผู้หญิงกับการจัดหางบประมาณภาครัฐ ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้หญิงกับกระบวนการยุติธรรม ผู้หญิงกับเศรษฐกิจ และผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ

คณะผู้จัดงานได้ออกข่าวประชาสัมพันธ์และส่งจดหมายเวียนเชิญผู้แทนจากเครือข่ายองค์กรสตรีภาคประชาสังคม สื่อมวลชน ซึ่งได้รับความสนใจและได้ตอบรับเข้าร่วมเวทีรับฟังในวันนั้นมากถึงกว่า ๑๒๐ คน

คณะอนุกรรมการกิจการสตรีเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคสังคมต่อร่างรัฐธรรมนูญที่จะนำมาใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขับเคลื่อนให้ประเทศไทยสามารถฝ่าฟันช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ไปได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ขอเรียนเชิญท่านประธาน คณะกรรมการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส ได้ให้เกียรติกล่าวเปิดการสัมมนาเรื่อง “บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ณ บัดนี้

นายวัลลภ ตังคณานุก์รัช ประธานคณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ให้เกียรติเป็นประธานกล่าวเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นว่า

เมื่อย้อนมองไปถึงบรรยากาศเดิม ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ช่วงที่มีการขับเคลื่อนให้มีการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในปี ๒๕๔๐ โยงมาถึงปี ๒๕๕๐ ทั้ง ๒ ฉบับนั้น หลายคนช่วยกันผลักดันประเด็นที่เกี่ยวกับสตรีเข้าไปจนกระทั่งประสบความสำเร็จในรัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับ หากนำไปเทียบเคียงกับร่างเดิมที่เคยมีมาในสังคมไทยได้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ในบางประเด็นบางสาระพบว่ามี การขับเคลื่อนที่ก้าวไปข้างหน้าโดยเฉพาะหมวดหน้าที่แห่งรัฐ ที่จะต้องถือ ดำเนินการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ อารังไว้ซึ่งลักษณะที่ดีเด่นของกลุ่ม

ลักษณะต่าง ๆ ในสังคมไทย ส่วนนี้คิดว่าไม่ได้มีผู้ใดปฏิเสธ ยิ่งโดยส่วนตัวแล้ว
ถือว่า นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานร่างรัฐธรรมนูญ ถือเป็นครูคนแรก
ของตนเอง และถือว่าเป็นครูคนแรกที่สอนกฎหมายให้ในรัฐสภา
ความคุ้นเคยต่อความเคยชินต่อมุมมองในความคิดของประธานร่าง
รัฐธรรมนูญมีความปรารถนาดีต่อการคงซึ่งไว้หลายเรื่องที่เคยมีการคงอยู่
ในรัฐธรรมนูญ แต่อาจจะเป็นเพราะว่าข้อจำกัดทางด้านเวลา ข้อจำกัด
ที่เป็นไปตามยุคสมัย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญของ อาจารย์บวรศักดิ์ ไม่ผ่าน
อาจจะจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดบรรยากาศอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญ
ฉบับนี้มองผ่านบางเรื่องไปก็ได้ วันนี้ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าน่าจะมีสาระ
บางประการที่ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมเข้าไปในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้
ยกตัวอย่างเช่น ปกติกการร่างรัฐธรรมนูญนั้น บทแรกของรัฐธรรมนูญ
ซึ่งหมายถึงบททั่วไป เป็นการเกริ่นนำที่สำคัญที่สุดในรัฐธรรมนูญ
หมายความว่า ในบทนำจะบัญญัติไว้ซึ่งเรื่อง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
ที่ถือเป็นความศักดิ์สิทธิ์ของหมวดที่ ๑ แต่เสียดายว่า หมวดที่ ๑
ได้ตัดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
ออก โดยตนเองเข้าใจว่าหลังจากที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้รับฟังจาก
ภาคประชาชนทุกกลุ่มแล้ว สาระสำคัญนี้อาจจะมีการหวนกลับมา
นี่คือส่วนที่ ๑ ส่วนที่ ๒ มาตรา ๒๗ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ หน้าที่
แห่งรัฐที่จะต้องดูแลเรื่องสิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี
คิดว่าเราคงไม่ปฏิเสธในมาตรานี้ แต่ในขณะที่เดียวกันเราจำเป็นต้อง
ต้องดูกระบวนการได้มาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มา โดยเฉพาะ

การขับเคลื่อนพลังสตรี พลังคนพิการ ทั้งกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่พยายามขับเคลื่อนในสิทธิต่าง ๆ ให้บรรลุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยวันนี้เป็นกระบวนการหนึ่งเป็นกระบวนการของการขับเคลื่อนให้สิ่งที่เคยตีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญกลับมาใส่คืนไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ ๓ คิดว่าสำคัญมาก ซึ่งเป็นหมวดสิทธิชุมชนที่หายไปจากร่างรัฐธรรมนูญสัมพันธ์โดยตรงกับสตรีเพศเป็นการเฉพาะเช่นกัน เพราะสตรีเป็นกำลังสำคัญในการดูแลชุมชน เพราะฉะนั้นหมวดสิทธิชุมชนจึงมีความจำเป็นจะต้องเรียกร้องกลับคืนมาเช่นกัน เนื่องจากหมวดนี้ได้หายไปจากรัฐธรรมนูญ และส่วนที่ ๔ สัดส่วนที่เป็นความสมดุลระหว่างเพศ ซึ่งมักจะถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอยู่เสมอและมักจะถูกนำมาใส่ไว้ในกฎหมายลูกฉบับต่าง ๆ เสมอ แต่คำว่า สัดส่วน มักจะไม่ค่อยเป็นจริง ตามที่บัญญัติไว้ เช่น ให้มีสัดส่วนชายหญิงเท่าเทียมกัน โดยส่วนตัวเห็นว่า น่าจะเป็นปัญหา ปัญหาคำว่าสัดส่วนที่เป็นธรรมอาจจะต้องพูดให้มากขึ้น เนื่องจากความเป็นชายหญิงสำคัญ สัดส่วนก็สำคัญ

โอกาสนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ท่านเคารพนับถือได้โปรดดลบันดาลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเวทีรับฟังในวันนี้ จงประสบแต่ความสุขความเจริญมีกำลังกาย กำลังใจที่เข้มแข็ง มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตตลอดไป จึงขอเปิดโอกาสเวทีรับฟังความคิดเห็นในวันนี้

นายสุรวัฒน์ ชมภูพงษ์ ผู้ดำเนินรายการ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีในวันนี้ว่า เพื่อเป็นเวทีในการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะจากเครือข่ายองค์กรสตรีภาคประชาสังคมที่มีต่อ

ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่ได้รับจากเวทีเสนอต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปพิจารณาต่อไป โดยสาระสำคัญจากเวทีรับฟังความคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

ภาพหมู่คณะกรรมการกิจการสตรี

ภาพหมู่องค์กรปาฐกถาและวิทยากร

ปาฐกถาพิเศษ

เรื่อง “รัฐธรรมนูญใหม่กับการก้าวไปข้างหน้าของสังคมไทย”

โดย นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ทุกคนในเวทีรับฟังความคิดเห็นในวันนี้คงได้มีการอ่านร่างรัฐธรรมนูญกันมาบ้างแล้ว อย่างน้อยก็ในส่วนของที่เกี่ยวข้องและในส่วนของสนใจ หากมีใครอ่านตั้งแต่ต้นจนจบก็ถือว่าเป็นบุคคลชั้นยอดเพราะการอ่านรัฐธรรมนูญไม่ใช่เรื่องสนุก เพราะต้องติดตามและพลิกหน้ากลับไปมา เนื่องจากยืดโยงกันอยู่ บางคนอ่านเพียงบางช่วงบางตอนจะรู้สึกว่าจะไม่ครอบคลุมตามที่ต้องการ แต่หากอ่านให้ละเอียดจะมีความครอบคลุมตามสมควร ที่พูดในลักษณะเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญทำแล้วยุติอยู่เพียงแค่นี้ ที่เหลือเวลาไว้ ๑ เดือน ต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เช่นกัน ว่าต้องการ

ให้เพิ่มเติมส่วนใดบ้างก็จะนำกลับไปพิจารณาอีกครั้ง เพียงแต่ต้องการให้อ่านร่างรัฐธรรมนูญให้ละเอียดก็จะได้ทราบว่าขาดตกบกพร่องในส่วนใด เพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เหมาะสมกับประเทศกับคนทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะอยู่ในเมือง หรือนอกเมือง เพศใด อายุเท่าใด จะได้ใช้ได้อย่างยืนยาวนาน โดยส่วนที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในระยะเวลาที่จำกัดมีการยกประเด็นขึ้นมา ๖ อย่าง คือ

๑. สิทธิและเสรีภาพของสังคมไทย จะกว้างขวางขึ้น จะเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น เพราะอะไรที่เป็นเรื่องสำคัญจะนำไปกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐเพื่อว่าสิ่งที่เคยพูดถึงว่าเป็นสิทธิเช่นนั้น เช่นนี้ จะได้ไม่พูดลอย ๆ เมื่อเป็นหน้าที่ของรัฐ รัฐก็ต้องทำ ใครมาเป็นรัฐบาลก็ต้องทำ หากเป็นห่วงว่าถ้าเป็นหน้าที่ของรัฐแล้วรัฐไม่ทำตาม จะทำอย่างไร ก็จะเอารัฐบาลชุดนั้นออก หรือจำเป็นที่จะต้องฟ้องก็ต้องฟ้อง เพราะเมื่อใดที่กำหนดอะไรให้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งคนนั้นก็ต้องปฏิบัติตามนั้น คนที่จะได้รับผลจากการปฏิบัติหน้าที่ย่อมมีสิทธิฟ้องร้องได้ตามหลักกฎหมายทั่ว ๆ ไป เหมือนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ว่า บิดา มารดาจำต้องเลี้ยงดูบุตร ไม่เคยบอกว่าบุตรมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดู บิดา มารดา ถ้ามว่า ถ้าบิดา มารดาทอดทิ้งบุตร ฟ้องได้หรือไม่ คำตอบคือ ฟ้องได้ เพียงแต่ว่าเมื่อเป็นคดีในลักษณะนี้จะฟ้องเองไม่ได้ต้องไปให้อัยการฟ้องให้ ในขณะที่เดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็บอกว่าบุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดา มารดา แปลว่า บุตรก็มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดา มารดา เช่นกัน แล้วถ้าบุตรไม่อุปการะเลี้ยงดูบิดา มารดา ในยามวัยชรา บิดา มารดาฟ้องร้องได้หรือไม่ คำตอบ คือ ก็ฟ้องได้

เพราะฉะนั้นเมื่อใดที่บอกว่ารัฐมีหน้าที่ต้องทำอะไรแล้วรัฐไม่ทำ คนทุกคนสามารถฟ้องได้ ส่วนจะฟ้องที่ใดค่อยว่ากันอีกที แต่ในรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติว่า ใครก็ตามที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแม้กระทั่งองค์กรอิสระ ถ้าจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามรัฐธรรมนูญเป็นความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ก็สามารถตั้งกรรมการสอบได้ แล้วหากสอบแล้วพบว่ามิูลคนนั้นต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ก็จะนำเรื่องไปฟ้องศาลถ้าศาลตัดสินว่าจงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหรือตามหน้าที่ก็จะลงโทษแล้วก็ให้ออกจากตำแหน่ง ดังนั้น ผลที่ออกมาถือว่าแรง แรงกว่าการที่เราจะบอกว่าประชาชนมีสิทธิเรื่องนั้น เรื่องนี้ เพราะประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หรือคนที่ได้รับผลกระทบก็จะไปฟ้องเอาเฉพาะตัวเองไม่กว้างขวางเท่ากับการที่รัฐมีหน้าที่

เรื่องใดบ้างที่กำหนดว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การได้รับประโยชน์จากทรัพยากร พวกนี้จะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐแล้วรัฐต้องจัดให้ชุมชนหรือประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ร่วมในการดำเนินการและร่วมที่จะได้รับประโยชน์จากทรัพยากรซึ่งมากกว่าสิทธิในการเข้าไปดูแลรักษาทรัพยากรที่เคยมี คราวนี้จะเป็นสิ่งที่เราจะได้จากทรัพยากรร่วมด้วยไม่ใช่ทรัพยากรของพื้นที่หนึ่งแล้วรัฐเอาไปให้สัมปทานให้คนอื่นเอาไปจนหมด สิ่งที่เหลืออยู่กับชุมชนในพื้นที่คือความยากลำบาก มลภาวะที่เกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านั้น

ในรัฐธรรมนูญจึงใส่ความก้าวหน้าไว้ให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ และช่วยดูแลมิให้เกิดผลกระทบในทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปัจจุบันนี้ประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยแต่ละคนก็ไปยื่นคำร้องขอ คนที่ไม่ได้ยื่นคำร้องก็ไม่ได้ แต่เมื่อกำหนดไว้ว่ารัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ถ้านั่งอยู่บ้านเฉย ๆ ก็สามารถรับรู้ข่าวสารอะไรที่เปิดเผยไม่ได้ก็ต้องมีกฎหมายกำหนดให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลกับคนทั้งประเทศไม่ใช่เฉพาะต่อคนที่เรียกร้องอย่างเป็นอยู่ในอดีต นั่นคือ สิทธิเสรีภาพโดยคร่าว ๆ ที่จะก้าวไปข้างหน้า

๒. การใช้สิทธิเสรีภาพที่ไม่คำนึงถึงข้อผูกพันที่จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของคนอื่น เรื่องนี้อาจจะเป็นเรื่องที่หนักสำหรับคนที่จะใช้สิทธิเสรีภาพเพราะการใช้สิทธิและเสรีภาพจะถูกจำกัดว่าจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของคนอื่น ซึ่งเป็นของจำเป็นสำหรับคนที่อยู่ในสังคมร่วมกัน เพราะถ้าใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดปัญหาตามมา เช่น การเปิดวิทยุดัง ๆ ช่วงกลางคืนโดยไม่สนใจบ้านใกล้เคียงทำให้คนอื่นเดือดร้อน เป็นต้น และในทุกวันนี้สังคมมุ่งเน้นเรื่องของวัตถุจะไปในทิศทางที่ไม่ได้นึกถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ดังนั้นในร่างรัฐธรรมนูญนี้จึงกำหนดว่าการใช้สิทธิและเสรีภาพต้องนึกถึงสิทธิและเสรีภาพของคนอื่นด้วย จักใช้ลอย ๆ ไม่ได้

๓. ความก้าวหน้า ซึ่งพยายามที่จะสร้างความเป็นธรรมในทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในระบอบประชาธิปไตยมีการบ่นกันอยู่ตลอดว่า เราได้ใช้สิทธิและอำนาจของตนเองเพียง ๒ วินาที ในตอนที่หย่อนบัตรเลือกตั้ง และ ๒ วินาที ใช้ไปนั้นได้ผลหรือไม่ได้ผลก็ไม่สามารถตอบได้ ด้วยระบบการเลือกตั้งแบบเดิมคะแนนเสียง ๔๐% ของคนที่ไปออกเสียงทั้งประเทศ จะหายไป แล้วคนที่ได้รับเลือกตั้งไม่ได้แปลว่าเป็นคนที่รับคะแนนเสียงข้างมาก อาจจะเป็นคะแนนเสียงข้างน้อย ยกตัวอย่างเช่น มีคนสมัคร ๔ คน มีผู้มาใช้สิทธิ ๕๐,๐๐๐ เสียง นาย ก ได้ ๒๐,๐๐๐ เสียง นาย ข ได้ ๑๐,๐๐๐ เสียง นาย ค ได้ ๑๐,๐๐๐ เสียง นาย ง ได้ ๑๐,๐๐๐ เสียง ทั้งที่คน ๓๐,๐๐๐ คน ไม่ได้เลือกนาย ก แต่นาย ก ชนะเลือกตั้ง มันก็ไม่ใช่เป็นธรรมกับคนอื่นอีก ๓๐,๐๐๐ คน ที่คะแนนเขาถูกทิ้งไปเลย เพราะฉะนั้นจึงพยายามคิดว่า ทำอย่างไรจะให้คะแนนทุกคะแนนของเขา ได้รับการยอมรับนับถือเสมอภาคกัน ไม่ใช่ชนะเอาไปหมดแล้วแพ้อเลย ด้วยวิธีที่จะให้ลงคะแนนบัตรใบเดียวแล้วใช้คะแนนทั้งประเทศ มาเป็นเกณฑ์วัดว่าพรรคแต่ละพรรคควรมี สส.ได้กี่คน คะแนนทุกคะแนนจึงจะนำคุณค่าอย่างเดียวกันมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับนับถือของคนที่ไม่ลงคะแนนเลือก สส.ในเขต เช่น พรรค ๆ หนึ่งได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนทั้งประเทศ ๕๐% เขาก็ควรจะได้มี สส.ทั้งหมด ๒๕๐ คน ถ้าในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเขาได้รับ สส. จากเขตเลือกตั้งจำนวน ๒๔๐ คน แปลว่าจะยังขาดอีก ๑๐ เราก็นำ สส. อีก ๑๐ คน ใส่ลงไปให้ เขาก็จะครบ ๒๕๐ คน ตามจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่ได้รับมา

ทั้งประเทศ คะแนนเสียงทุกคะแนนจะได้รับการยอมรับนับถือหมด แต่ถ้าเขาได้รับเลือกตั้งจากเขต ๒๕๕ คน ก็แปลว่า จำนวน สส.ที่เขาได้รับเลือกมาเกินจำนวนเสียงทั้งประเทศไปแล้ว ๕ คน เราก็ไม่ว่า แต่ก็จะไม่ได้รับ สส.จากบัญชีรายชื่อมาชดเชย เพราะมันเกินอยู่แล้ว ด้วยวิธีนี้ จึงทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อการใช้สิทธิของประชาชนของประเทศอย่างทัดเทียมกัน ในขณะที่เดียวกันเวลาที่ไปลงคะแนนเลือก เดิมมักจะพิจารณาจากคนลงสมัครแล้วไปหย่อนให้คะแนนหรือพิจารณาพรรคแล้วไปหย่อนให้คะแนน จึงมีการกลับมาคิดใหม่ว่า ถ้าเราเลือกพรรคคน ๆ หนึ่ง แล้วไม่เลือกพรรคนั้น เพราะว่าพรรคนั้นไม่ดีสู้อีกพรรคหนึ่งไม่ได้ นึกหรือไม่ว่าคนดีที่อยู่พรรคไม่ดีจะทำงานได้หรือไม่ เพราะฉะนั้นที่เราเลือกไปอาจจะเป็นแกะดำอยู่ในพรรคนั้นก็ไม่ได้เพราะเป็นคนดี แต่ไปอยู่พรรคไม่ดีหรือตรงกันข้ามคนไม่ดีไปอยู่ในพรรคดี พรรคนั้นก็ปั่นป่วนเพราะคนไม่ได้จะไปทำให้พรรคเสียหาย เพราะฉะนั้นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้จึงคิดว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนดูทั้งคนและดูทั้งพรรค เพื่อให้ไปทำงานเพื่อประโยชน์ของเราได้อย่างเต็มที่เดินไปข้างหน้าด้วยกัน เวลาที่เราไปลงคะแนนเสียงเวลาที่พรรคนั้นชนะเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากแล้วเขาจะเอาใครมาเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะไม่มีหลักประกันใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อถึงตอนนั้นเขาก็สามารถเลือกใครขึ้นมาสักคนหนึ่ง แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าพรรคจะเลือกคนไหนเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญจึงกำหนดไว้ว่า บอกให้ประชาชนรู้ก่อนได้หรือไม่ ว่าในวันที่ไปรับสมัครรับเลือกตั้ง ว่าพรรคจะให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรี ให้แจ้งชื่อมา ๓ ชื่อ และให้ส่งชื่อไปที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้ง (กกต.) เวลาที่คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะได้พิจารณาได้ ทั้งคนทั้งพรรคพร้อมกันไป เช่น คนที่สมัคร พรรคที่สังกัด และคนที่เป็น นายกรัฐมนตรี ซึ่งประชาชนจะมีโอกาสพิจารณาเลือกก่อนที่จะไปหย่อน บัตรเลือกตั้ง นี่คือความเป็นธรรมกับประชาชนที่จะไปลงคะแนนเสียง เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนทุกคนจะได้รับทราบก่อนที่จะ เลือกตั้ง

๔. เป็นหัวใจสำคัญและเป็นไฟต์บังคับของรัฐธรรมนูญเพราะถูก กำหนดไว้ทั้งมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวและความต้องการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ให้มา ๕ ข้อ คือ การป้องกัน และปราบปรามการทุจริตขจัดคนที่ไม่ดีคดโกง ทุจริตให้ออกไป จากวงการเมืองตลอดชีวิต จึงมีการสร้างกลไกทั้งหมดเพื่อที่จะให้ การเมืองในวันข้างหน้าโปร่งใส กลไกเหล่านี้จะเป็นตัวกลไกที่สกัด ตั้งแต่ต้นไม่ให้คนที่มีประวัติในทางไม่ดีงาม ทุจริตเข้ามาสมัคร และเป็น กลไกที่จะคอยตรวจสอบว่าถ้าใครในระหว่างดำรงตำแหน่งกระทำการ อย่างนั้นก็ต้องพ้นออกไปจากตำแหน่ง สิ่งเดียวที่เปลี่ยนแปลงไปจาก รัฐธรรมนูญฉบับเดิม คือ การถอดถอน ที่ต่อไปนี้จะไม่มีการถอดถอน กันอีกแล้ว การที่คนทำความผิดแล้วจะมานั่งโหวตคะแนนว่าควรจะให้ ออกหรือไม่ ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ถ้าคุณทำผิดก็ต้องรับผลกรรม แห่งการทำความผิดนั้น ไม่ใช่มาอาศัยลงคะแนนว่าจะผิดให้อยู่หรือไม่ การถอดถอน คือ การนำคนที่ผิดมาแล้วมาโหวตกัน ซึ่งที่ผ่านมาจึงไม่เคย ถอดถอนได้และมีอะไรคาบเกี่ยวหลายอย่างที่ดู ๆ ไปแล้วเหมือนจะไม่ผิด แต่เราก็จะรู้สึกว่าคุณที่เป็นรัฐมนตรีไม่ควรทำ ยกตัวอย่างเช่น รัฐมนตรี

ไปเล่นการพนันที่มาจากต่างประเทศและได้เงินมาเป็นจำนวน ๑๐๐ ล้านบาท แต่ไม่สามารถไปเอาความผิดใดๆได้ จึงได้มีการสร้างกลไกขึ้นมาอันหนึ่ง เรียกว่า มาตรฐานจริยธรรมเพื่อกำหนดไว้ว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ หรืออะไรที่ทำแล้วถือว่าเป็นความผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรงเหมือนข้าราชการทั่วไป

คนมักจะพูดว่าเราให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญกว้างขวางเกินไป กลายเป็นคนชี้เป็นชี้ตาย จึงต้องย้อนถามกลับไปว่ามาตราใดที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญขนาดนี้ ตนเองจึงได้ไปเปิดดูรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และทราบว่าให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ ๑๗ อย่าง และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ๒๑ หรือ ๒๓ อย่าง ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ไว้ ๑๖ อย่าง ซึ่ง ๑๖ อย่าง เหมือนกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ มีอย่างเดียวกันที่ไม่เหมือน คือ ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นคนวินิจฉัยในกรณีที่องค์กรอิสระทั้งหลายทำผิดมาตรฐานจริยธรรม ก็ให้วินิจฉัยพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นข้อเดียวกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ กับปี ๒๕๕๐ ไม่มี ด้วยกลไกเหล่านี้หวังว่าประเทศจะก้าวไปข้างหน้า ที่โปร่งใส

มีเรื่องทีพูดกันอยู่มากเรื่องหนึ่งที่ฟังแล้วดูน่าตระหนกตกใจ คือ เรื่องที่รัฐธรรมนูญนี้ไม่ให้ สส.ไปช่วยประชาชน ซึ่งเป็นกรบิตเบียนเรื่องนี้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ เขียนไว้ว่า ในการพิจารณางบประมาณแผ่นดินประจำปี ห้ามไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) หรือ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) เข้าไปกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมทำให้ตนมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเงินไปใช้ ถ้ามว่า

ที่ผ่านมาทำกันอย่างไร คำตอบคือ มีการแปรรูปตัดตั้งงบประมาณ ๕% ออกไว้เป็นกองกลาง สส.ก็จะไปบอกกับกระทรวง ทบวง กรม ให้ทำโครงการเข้ามาแปรรูปตีนำไปไว้ที่กระทรวง ทบวง กรม พอถึงเวลา กระทรวง ทบวง กรมจะทำอะไร จะขึ้นอยู่กับ สส. คนนั้นว่าให้ไปทำที่ไหน เรื่องอะไร บางคนทำไม่เป็นก็ขายให้กับคนอื่น แล้วก็ไปเข้าคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีก็ทราบว่างบประมาณนี้ตัดไว้เพื่อที่จะให้ สส. นำไปทำอะไร คณะรัฐมนตรีก็อนุมัติ สำนักงบประมาณก็อนุมัติจ่ายเป็นการร่วมมือกันทำผิดรัฐธรรมนูญกันทั้งองคาพยพ เรื่องนี้ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ รัฐธรรมนูญเขียนไว้อย่างนั้น แต่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ ได้มีการเขียนเพิ่มเติมไปว่า ต่อไปนี้หาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) แปรรูปตีในลักษณะเช่นนี้อีก คงจับไม่ได้ในสมัยที่เป็นรัฐบาล แต่รัฐบาลถัดมาอาจจับได้ หรือในขณะที่เป็นรัฐบาลอยู่มีใครสักคน ร้องเรียนขึ้นมาแล้วถูกจับได้ก็ให้หมดวาระทุกคน

๕. การมีส่วนร่วมของประชาชน เวลาที่กำลังเป็นปัญหาชุมชน รู้สึกไม่สบายใจเนื่องจากไม่ระบุเฉพาะที่เฉพาะทางอย่างที่เคยเขียน แต่สามารถเพิ่มเติมได้เพื่อให้เกิดความอุ่นใจของทุกคน แต่การมีส่วนร่วมที่พูดถึงนั้น หมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง ซึ่งที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การไปลงคะแนนเสียง ในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงคิดว่าทำไมไม่ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มตัวไม่ต้องผ่านพรรคการเมือง จึงสร้าง สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาจากประชาชนโดยตรง คือให้คนทุกคนที่จะถูกแบ่งเป็นกลุ่มที่คน ๆ หนึ่งจะต้องอยู่ในกลุ่มได้เสมอแล้วไปสมัคร แล้วมีการเลือก

กันเองจากระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จนถึงส่วนกลาง เขาก็จะสามารถเดินเข้ามาได้โดยไม่ต้องพึ่งพรรคการเมือง เพราะไม่ต้องไปหาเสียง จะมาจากทุกสาขาในประเทศร่วมกันทำงาน จึงเป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

๖. การบริหารกิจการบ้านเมือง กำหนดให้มีการบริหารโดยโปร่งใสมากขึ้น มีพรรคการเมืองไปบิดเบือนว่า เราไปวางกรอบของคณะรัฐมนตรีในการทำงานทำให้เขาไม่สามารถบริหารงานไปตามนโยบายได้อย่างเต็มที่ ซึ่งทางคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้วางกรอบไว้ ๔ ข้อ คือ

๖.๑ ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เปิดเผยและมีความรอบคอบ

๖.๒ ใช้จ่ายเงินแผ่นดินตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐอย่างเคร่งครัด

๖.๓ ยึดถือและปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๖.๔ สร้างเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก กลไกที่วางไว้จะทำให้การบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลมีกรอบวินัยพอสมควร ไม่ถึงขนาดที่จะไปสกัดไม่ให้เขาทำอะไรตามนโยบายของพรรคได้ เพราะสิ่งที่วางกรอบไว้เป็นเรื่องพื้น ๆ ที่ทุกคนพึงต้องมีทั้งนั้นในเรื่องของการไม่เลือกที่รักมักที่ชัง คือ การเสมอภาคตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนเอง

มีเรื่องหนึ่งที่จะออกไปจากรัฐธรรมนูญอื่น คือที่ผ่านมาเวลาที่คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะรัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้ว่า

ให้อยู่ในตำแหน่งไปก่อนจนกว่าจะมีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เข้ามารับหน้าที่แทน แล้วถ้าเป็นการพ้นเพราะจะต้องไปเลือกตั้งใหม่ก็จะถูกห้ามโดยมีข้อจำกัดไว้ แต่เรายังไม่เคยคิดกันเลยว่า ถ้าคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ เพราะทุจริตต่อหน้าที่แล้วเราจะให้เขารักษาการต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ามาอย่างนั้นหรือ ซึ่งผมคิดว่าไม่ควร ถ้าเขาพ้นจากการทุจริตต่อหน้าที่เขาควรจะไปพ้นที่ แต่ก็เกิดช่องว่างอยู่ ๕ - ๑๐ วัน แล้วจะเอารัฐบาลที่ไหน จึงนำร่างรัฐธรรมนูญของ นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ โดยให้ปลัดกระทรวงทำงานแทนไปพลางจนกว่าจะมีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เข้ามาทำหน้าที่

การนำเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
และข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดย

คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ นายกสภาคติดตามการพัฒนาสตรี
ในประเด็นผู้หญิงกับการจัดทำงบประมาณภาครัฐ กล่าวว่า รัฐธรรมนูญ
คือ กติการ่วมของพลเมืองที่จะตกลงร่วมกันว่าเราจะมีกติกากลาง

ในการปกครองและอยู่ร่วมกันอย่างไรอย่างสันติสุข กติกาจึงถูกออกแบบคิดร่วมกันโดยประชากรทั้งหมดของประเทศนั้น ๆ ในขณะนี้ประชากรของไทย เกือบ ๗๐ ล้านคน เป็นหญิง ๕๑% จึงเป็นจุดสำคัญที่หลาย ๆ คนยังไม่ได้หยิบยกประเด็นมาพูดว่ากติกากลางที่จะต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ คือ หญิงและชายจะออกแบบกันอย่างไร เราเคยชินกับรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้สนใจในเรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศ ดังนั้นจึงจะนำเสนอประเด็นนี้ว่า รัฐธรรมนูญจะต้องว่าถึงหลักการหรืออุดมการณ์ร่วมกันว่าเราจะอยู่กันอย่างไร สิ่งแรกที่ขอเสนอ คือ จะต้องอยู่กันอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นจุดสำคัญ ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ตัดคำว่า เสรีภาพออก ในฐานะผู้หญิง ก็เห็นว่า เสรีภาพผู้หญิงไม่เท่าผู้ชายหรืออย่างไร ดังนั้นจึงเห็นว่า การเขียนทุกถ้อยคำที่จะปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญจึงต้องเป็นถ้อยคำที่เป็นกลางที่มนุษย์ทุกคนชายและหญิงอ่านแล้วเข้าใจ ซึ่งหลายมาตราที่ไม่ได้กล่าวถึงผู้หญิง ด้วยส่วนตัวเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังไม่ผ่านในสายตาของผู้หญิง

เมื่อมีกติการ่วมกันในการปกครองอย่างสันติสุขเราจะอยู่กันอย่างไร คือ ต้องใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งโยงมาถึงงบประมาณเพราะว่าในการที่ประชาชนอยู่ร่วมกันมีการเสียภาษี ดังนั้น เวลาพูดถึงงบประมาณกลางอันเป็นทรัพยากรกลางที่สำคัญที่สุดของส่วนรวมจะต้องถูกจัดสรรและนำไปใช้ให้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน ส่วนนี้เป็นหัวใจที่ในอดีตไม่ได้พูดถึง ยกตัวอย่าง

๑. ห้องน้ำ ความเท่าเทียมไม่ได้หมายความว่าความเท่ากันหญิงและชายไม่เท่ากันในเชิงสรีระไม่เหมือนกัน แต่เป็นคนเหมือนกัน

ดังนั้น ห้องน้ำหญิงใช้ห้องน้ำต่างกับผู้ชาย ความเสมอภาคคือความเข้าใจ ความแตกต่างและยอมรับ ตรงนี้งบประมาณจำเป็นต้องจัดสรร

๒. บันได ถ้ามีงบประมาณที่คำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

๓. สุขภาพ ผู้หญิงมีมดลูกซึ่งละเอียดอ่อนมาก ค่าใช้จ่ายต่อคนของสตรีมีจำนวนมากกว่าเพศชาย ต้องมีการยอมรับในความแตกต่างด้านสรีระ

รัฐธรรมนูญที่ผ่านมาไม่ได้มีการพูดถึงผู้หญิงเลย กลุ่มผู้หญิงจึงได้มีความพยายามอย่างยิ่งในการอธิบายจนคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญชุดที่แล้วเปิดสมองยอมรับความจริง โดยร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๘ รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืน ตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐต้องจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศและความเสมอภาคด้านอื่น ๆ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความจำเป็น เนื่องจากผู้หญิง ผู้สูงอายุ จะถูกดูหมิ่นและถูกกระทำให้เสื่อมเสีย ประโยคนี้จึงเป็นส่วนสำคัญ และจะต้องเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของสังคมไทย

การใช้อำนาจต่าง ๆ เช่น อำนาจทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความระบุดว่า สมาชิกขององค์กรทางการเมืองนั้น ๆ จะต้องมีความเท่าเทียมทั้งชายและหญิงเพราะนี่คือการปกครองว่าเรากำลังกำหนดให้มีความเท่าเทียมทั้งชายและหญิง

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (ระดับชาติ) ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวว่่า หน้าทีที่สำคัฎในรัฐสภา คือ หน้าทีในการออกกฎหมาย หน้าทีการเป็นตัวแทน และหน้าทีในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ถ้ามีกลุ่มคนทีมีความคิดหลากหลายจะทำให้มีการพิจารณาเรื่องกฎหมาย ทีละเอียดอ่อนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ทีผ่านมา มีการเขียนไว้ชัดเจนว่่า ถ้าเป็นกฎหมายทีเกี่ยวข้องกับผู้พิการ สตรี เยาวชน จะต้องมีผู้แทนจากองค์กรทีเกี่ยวข้องเข้าไปอยู่ในกรรมาธิการ วิสามัญนั้นด้วย เพื่อให้เห็นว่่ากลุ่มนี้มีความคิดทีเข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ นโยบายของประเทศต้องการคนทีมีความคิดหลากหลาย จึงเป็นทีมา ว่่าทำไมถึงต้องเรียกร้องเรื่องนีเพื่อให้ได้ฟังเสียงของคนอีกกลุ่มหนึ่ง และเป็นกลุ่มคนทีมีจำนวนมากของประเทศ และอีกประเด็นหนึ่ง คือ ถ้ามีผู้หญิงมากจะทำให้ได้มุมมองและแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้ ตัวอย่าง ประเทศรวันดา ทีมีการล้างฆ่าคนไป ๘๐๐,๐๐๐ คน ภายในเวลา ๑๐๐ วัน ต้องมีการคิดทบทวนว่่าประเทศจะปฏิรูปอย่างไร จะปรองดองอย่างไร ในทีสุดก็ออกกฎหมายว่่า ในรัฐสภาต้องมีผู้หญิงมากขึ้น กลายเป็น

ประเทศที่มีผู้หญิงมากที่สุดในโลกนี้ ๕๐% และหลังจากนั้น ประเทศ
รวันดา ก็ไม่ห่างกันอีกเลย เพราะผู้หญิงมีความคิดที่เข้าใจและมีความ
เมตตาในมุมอีกมุมหนึ่ง จึงเป็นที่มาของสัดส่วนของผู้หญิงในทางการเมือง
มีความสำคัญ และในโลกนี้ ๖๐ ประเทศ ที่กำหนดเลยว่า มีกฎหมาย
กำหนดให้มีโควตาสำหรับผู้หญิง และอีก ๓๐ ประเทศ กำหนดให้มีที่นั่ง
สำหรับผู้หญิง ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอัฟกานิสถาน ประเทศสาธารณรัฐ
ยูกันดา ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น เป็นประเทศที่เปิดโควตาให้ผู้หญิงเลย

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้เขียนสัดส่วนของผู้หญิงลงไป
ในบทบัญญัติแต่สิ่งที่บัญญัติลงไปไม่นำไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะในบัญชี
รายชื่อให้พรรคการเมืองพิจารณาเรื่องของความเท่าเทียม ตรงนี้ ตนเอง
เห็นว่าไม่นำไปสู่ปฏิบัติที่แท้จริงจึงเป็นปัญหาว่าแล้วจะอย่างไร คงต้อง
ขอให้กรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขประเด็นนี้เพื่อที่จะให้โอกาส
ผู้หญิงเข้าไปสู่การเมืองมากขึ้น

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการ
เลือกตั้งปี ๒๕๕๔ ผู้หญิง = ๗๙ คน คิดเป็น ๑๕.๘% ผู้ชาย = ๔๒๑ คน
คิดเป็น ๘๔.๒%

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกวุฒิสภา จากการเลือกตั้ง
ปี ๒๕๕๗ ผู้หญิง = ๑๒ คน คิดเป็น ๑๕.๖% ผู้ชาย = ๖๕ คน คิดเป็น
๘๔.๔%

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
๒๕๕๗ ผู้หญิง = ๑๒ คน คิดเป็น ๖.๐% ผู้ชาย = ๑๘๘ คน คิดเป็น
๙๔.๐%

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ๒๕๕๗
ผู้หญิง = ๓๕ คน คิดเป็น ๑๔.๐% ผู้ชาย = ๒๑๕ คน คิดเป็น ๘๖.๐ %

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาขับเคลื่อน
การปฏิรูปประเทศ ๒๕๕๘ ผู้หญิง = ๑๗ คน คิดเป็น ๘.๕%
ผู้ชาย = ๑๘๓ คน คิดเป็น ๙๑.๕%

ถ้ามีผู้บริหารหญิง หรือนักการเมืองหญิงเพิ่มมากขึ้น จะมีมุมมอง
แนวความคิดที่แตกต่างจากผู้ชายอาจจะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ผู้ชาย
ไม่สามารถคิดได้ในบางเรื่องเฉพาะสำหรับผู้หญิง

นางสาวศิริพร ปัญญาเสน นายกสมาคมส่งเสริมการพัฒนาสตรี
และเยาวชนลำปาง (ระดับท้องถิ่น) ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง กล่าวว่า ในฐานะผู้แทนเครือข่ายผู้หญิง ขบวนการผู้หญิงปฏิรูป
ประเทศไทย หรือ We Move ได้มีการเสวนาวันที่ ๓๐ - ๓๑ มกราคม
๒๕๕๙ ที่ผ่านมา ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมือง
ซึ่งการกระจายอำนาจในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐
เขียนไว้ค่อนข้างชัดเจน ในภาวะต่าง ๆ มีการเกาะติดสถานการณ์ต่าง ๆ

เช่น ที่มาและที่ไปของผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเราเห็นจากรัฐธรรมนูญ เป็นประเด็นข้อห่วงใยว่าในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เขียนไว้ว่าผู้บริหารและสมาชิกจะมาจากการเลือกตั้ง คำว่า จากประชาชนหายไป นั้นหมายความว่าให้สภาเลือกใครก็ได้มาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นว่าในวิถีปฏิบัติแล้วจริง ๆ ดีหรือไม่ดีไม่ได้วัดกัน แต่วัดเรื่อง พวกมากและจะลากกันเข้าไปในสภา จึงเป็นความห่วงใยว่า ทำอย่างไร ให้ได้ผู้บริหารที่เป็นคนดีและสามารถที่จะอยู่ได้ นั่นคือ ประชาชนเป็นคนเลือก และความเสมอภาคของผู้หญิงทางการเมือง ทำอย่างไรจะให้ผู้หญิงที่มี ที่ยืนทางการเมืองท้องถิ่น จะเห็นว่าคุณสมบัติหรือเกณฑ์ที่จะเลือก ถ้าหากว่าเป็นเจตนารมณ์เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญของการกำหนดสัดส่วน ของผู้หญิงทางการเมืองท้องถิ่นได้โดยเฉพาะสมาชิกสภาท้องถิ่น เราพยายามที่จะยื่นข้อเสนอมาตลอดเคยผ่านสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว อยู่ในระเบียบวาระที่ ๓ ลำดับที่ ๗ ในยุคท้าย ๆ และเจียบหายไป โดยกำหนดในการขอสัดส่วนของผู้หญิง ๕๐ : ๕๐

ส่วนในเรื่องของการจัดการจะเห็นในเรื่องของความห่วงใย ของสิทธิชุมชนหายไป ซึ่งกลไกที่จะเข้ามาช่วยให้ผู้หญิงได้เข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยมีกฎหมายรองรับต้องมีการเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ส่วนเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นตัวที่บ่งชี้ ในเรื่องการพาผู้หญิงเข้าไปสู่กระบวนการทางการเมืองได้ เพราะมอง เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ว่าประชาชนทุกคน ต้องเป็นคนเสมอกัน ฉะนั้นควรนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐

และปี ๒๕๕๐ ที่ได้อยู่แล้วนำมาใส่ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะออกมาเป็นกฎหมายชาติที่ทุกคนต้องนำไปสู่การปฏิบัติ

การที่ผู้หญิงเข้าสู่การเมืองจะมีการโง่งน้อยลงเนื่องจากผู้หญิงจะเป็นผู้ที่มีความคิดยาว ซึ่งเป็นข้อดีของผู้หญิง คุณภาพของผู้หญิงที่เข้าไปสู่การเมืองสามารถสัมผัสได้เพราะมีท้องถิ่นหลายท้องถิ่นที่มีผู้บริหารเป็นผู้หญิง และสามารถวัดกันด้วยผลงานในเรื่องของคุณภาพชีวิต เพราะฉะนั้นคุณภาพชีวิตหรือเรื่องความเสมอภาคต่าง ๆ คงไม่ได้กำหนดให้ผู้หญิงอยู่ในโครงการทางการเมือง ๕๐ : ๕๐ เท่านั้น แต่วัดกันที่คุณภาพของการใช้เงินในองค์กรปกครองท้องถิ่นด้วย ซึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหากมีผู้หญิงเข้าไปเป็นผู้บริหารงบประมาณเกือบเกินครึ่งที่ถูกนำไปใช้เรื่องการศึกษา สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาของคนในชุมชน รวมถึงความรุนแรงในครอบครัวที่ลดลง

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเด็นผู้หญิงกับเศรษฐกิจ กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในฐานะประธานโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา เห็นว่า กว่าที่จะกระทบถึงตัวบุคคลต้องผ่านนโยบายของรัฐ ผ่านกิจกรรมของแต่ละคน ทุกคนในสังคมเป็นฟันเฟืองของเศรษฐกิจ แต่ฟันเฟืองต่างคนต่างทำ อาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายได้จึงต้องมีนโยบายและมาตรการกำกับ โดยในมติบทบาทรัฐด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง ในร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๙ แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็น คือ

๑. การผลิต

- บทบาทสตรี ฐานะแรงงาน ฐานะเจ้าของกิจการ ฐานะการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และสิ่งที่กังวล คือ แรงงานในและนอกระบบได้รับการดูแล ค้ำครองหรือไม่ การเข้าถึงแหล่งทุน ตลาด SME เป็นอย่างไร และเครื่องมือกลไกในการดูแลมีหรือไม่

- บทบาทของรัฐ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน และตลาด เพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพสตรี ให้เครื่องมือ กลไกในการดูแล เพื่อประโยชน์ชุมชนประเทศ

- มาตรการที่เกี่ยวข้อง สิทธิและเสรีภาพ ม.๒๗, ๔๐, ๔๑, ๔๓, ๔๗ (๘) แผนนโยบายแห่งรัฐ ม.๖๖, ๖๙, ๗๑

- ประเด็นที่เกี่ยวข้อง การเลือกปฏิบัติจะกระทำไม่ได้ มาตรการและกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เสรีภาพในการ ประกอบอาชีพ ส่งเสริมความสามารถแข่งขัน

๒. การกระจายสินค้าจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค

- บทบาทสตรี ฐานะเจ้าของกิจการ หรือฐานะแรงงาน มีโอกาสเข้าถึงสินค้าและบริการมีแค่นั้น

- บทบาทของรัฐ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน และตลาด เพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพสตรี ให้เครื่องมือ กลไกในการดูแล เพื่อประโยชน์ชุมชนประเทศ

- มาตรการที่เกี่ยวข้อง สิทธิและเสรีภาพ ม.๒๗, ๔๐, ๔๑, ๔๓, ๔๗ (๘) แผนนโยบายแห่งรัฐ ม.๖๖, ๖๙, ๗๑

- ประเด็นที่เกี่ยวข้อง การเลือกปฏิบัติจะกระทำไม่ได้ มาตรการและกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เสรีภาพในการ ประกอบอาชีพ ส่งเสริมความสามารถแข่งขัน

๓. การบริโภค

- บทบาทสตรี ฐานะแม่ ภรรยา และฐานะผู้บริโภค มีรายได้ เพียงพอในการจับจ่ายสิ่งจำเป็นหรือไม่

- บทบาทของรัฐ จัดหาสวัสดิการ เช่น สุขภาพ การศึกษา
- มาตรการที่เกี่ยวข้อง สิทธิและเสรีภาพ ม.๔๐, ๔๗ หน้าที่

ของรัฐ ม.๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓

- ประเด็นที่เกี่ยวข้อง การคุ้มครองผู้บริโภคการศึกษา บริการสาธารณสุข และสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน

มิติอื่น ๆ ที่อาจจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง

หมวดสิทธิและเสรีภาพ

- มาตรา ๒๕ – ๔๖ ประเด็นชวนคิด คือ ไม่มีเรื่องสิทธิที่ควร จะได้รับ “สิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น อากาศดี คุณภาพน้ำดีเพื่อนำไปสู่คุณภาพ ชีวิตที่ดี” หากมีผู้ทำลายสิ่งแวดล้อม จะจัดว่าเป็น การละเมิดสิทธิ ของบุคคลอื่นได้หรือไม่

- มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ประเด็น ชวนคิด คือ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล จะกระทำมิได้

- มาตรา ๔๑ เสนอเรื่องร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานรัฐ ประเด็นชวนคิด คือ กรณีการเลือกปฏิบัติ การร้องทุกข์และฟ้อง หน่วยงานเอกชน องค์กรเอกชนจะกระทำมิได้หรือไม่

- มาตรา ๔๐ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ ประเด็นชวนคิด คือ เว้นแต่รักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขัน อย่างเป็นธรรม การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ หรือเพื่อประโยชน์ สาธารณะอย่างอื่น (ไม่มีประเด็นการคุ้มครองแรงงานในและนอกระบบ และแรงงานเยาวชน)

- มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับ อปท. หรือรัฐในการอนุรักษ์ ประเด็นชวนคิด คือ ไม่มีประเด็นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและของชาติ ทรัพยากรธรรมชาติแม้จะเป็นสมบัติของชาติ แต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้ท้องถิ่น ทุกคนควรมีสิทธิที่จะได้รับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐอาจจะละเลย

หมวดหน้าที่คนไทย

- มาตรา ๔๗ (๔) เข้ารับการศึกษอาบรมในการศึกษาภาคบังคับ ประเด็นชวนคิด คือ ด้านบวก ภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวลดลง ข้อกังวล มั่นใจได้อย่างไรว่า การศึกษามีคุณภาพ ผู้ปกครองจะใส่ใจการเรียนของลูกเพราะเงินลงทุนการศึกษาให้ลูกลดลง ในการพัฒนาผู้เรียนมิได้มีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรของการผลิตและเป็นการวัดคุณภาพชีวิตของประชาชน

หน้าที่ของรัฐ

- มาตรา ๕๐ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง จับตามองและเรียกร้อง

หน้าที่คนไทย

- มาตรา ๔๗ (๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

หน้าที่ของรัฐ

- มาตรา ๕๓ รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษาฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์และความหลากหลาย ทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยประชาชนและชุมชน ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการ ดำเนินการดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติ

- มาตรา ๕๔ การดำเนินการใดของรัฐประชาชนมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นเสียวยอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า

หมวดสิทธิและเสรีภาพ

- มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพ จะกระทำมิได้

หมวดหน้าที่ของรัฐ

- มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการ คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกัน เพื่อปกป้องสิทธิของตน

- มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชน ได้รับบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง

หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ

- มาตรา ๖๖ รัฐพึงอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และพึงจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริม

และสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ควรต้องเพิ่มข้อความที่กล่าวถึงให้เป็นไปตามหลักการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน

- มาตรา ๖๘ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และยากไร้
ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

ความช่วยเหลือมีนัยยะที่ไม่เข้มข้นเท่ากับการจัดหา
สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและโอกาสหรือการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ
เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม และไม่กล่าวถึงสภาพแวดล้อม
ที่อยู่อาศัย

- มาตรา ๖๙ รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้
เกษตรกร ประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิต
ที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัยโดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถ
แข่งขันในตลาดได้

เห็นควรให้ตัดคำว่า โดยใช้ต้นทุนต่ำ ออก ด้วยเหตุผล
อย่างน้อย ๒ ประการ คือ

(๑) หากต้องการให้เกษตรกรมีต้นทุนต่ำ อาจจะนำไปสู่
การกำหนดมาตรการหรือกลไกของรัฐที่เรียกว่า การอุดหนุนที่จะเป็น
ภาระทางด้านการคลัง ขัดแย้งกับมาตรา ๕๘ เช่น การจัดสรรน้ำ
และอุดหนุนวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตและไม่เป็นการพัฒนาศักยภาพ
ในการแข่งขันระยะยาว

(๒) คำว่าประสิทธิภาพมีความชัดเจนอยู่แล้ว คือ ใช้เงินทุนน้อย ได้ผลผลิตเท่าเดิม หรือใช้เงินทุนเท่าเดิมได้ผลผลิตมาก

เห็นควรให้เพิ่มข้อความว่า “ให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

หมวดคณะรัฐมนตรี

- มาตรา ๑๗๓

ไม่มีประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ ความหลากหลายทางชีวภาพขัดแย้งกับมาตรา ๕๓

กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางการค้าและการลงทุน ประกอบด้วย (ก) ผู้ประกอบการไทยรายใหญ่ (ข) SME และ (ค) ผู้ประกอบการต่างชาติ (S, M, L) ผลกระทบทางการค้าและการลงทุนมี ๒ ทิศทาง คือ ด้านการส่งออกสินค้าและการลงทุนในต่างประเทศกับด้านการนำเข้า สินค้าและต่างชาติมาลงทุนในไทย

หมวดการปกครองส่วนท้องถิ่น

- มาตรา ๒๕๗ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนท้องถิ่น

ไม่มีประเด็น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับประโยชน์ของท้องถิ่นและของชาติ เช่น การรับมือและการป้องกันภัยพิบัติ การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำและการจัดการ

ทรัพยากร การควบคุมการปล่อยมลพิษของโรงงาน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

ไม่มีประเด็น ด้านสังคม ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น การใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เหมาะสม การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

ศ.เกียรติคุณ พญ.เพ็ญศรี พิชัยสนิธ ประธานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ กล่าวว่า บริการสาธารณสุขสำหรับผู้หญิงต้องคำนึงถึง สิทธิของผู้หญิง ๑๑ เรื่องสำคัญ คือ

๑. สิทธิในชีวิต
๒. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล
๓. สิทธิในความเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ
๔. สิทธิในความเป็นส่วนตัว

๕. สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด
๖. สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษา
๗. สิทธิในการเลือกสมรส วางรากฐานและวางแผนครอบครัว
๘. สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่ และจะมีเมื่อใด
๙. สิทธิในการดูแลและป้องกันสุขภาพ
๑๐. สิทธิในเสรีภาพการชุมนุม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
๑๑. สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากการทารุณกรรมและการปฏิบัติมิชอบ

ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๙

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย พบว่า

มาตรา ๒๕ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิเรื่องที่ ๓ ของผู้หญิง

มาตรา ๒๘ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๑, ๒, ๗, ๘, ๙

และ ๑๑

มาตรา ๓๒ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๔

มาตรา ๓๔ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๕

มาตรา ๔๐ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๓

มาตรา ๔๔ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๑๐

หมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๕๑ มาตรการนี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๑, ๒, ๓, ๖, ๗,

๘ และ๙

มาตรา ๕๒ มาตรการนี้คุ้มครองทั้งสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน

มาตรา ๕๓ มาตรานี้คุ้มครองทั้งสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน

มาตรา ๕๗ มาตรานี้คุ้มครองทั้งสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน

มาตรา ๖๗ มาตรานี้คุ้มครองผู้หญิงในสิทธิเรื่องที่ ๓

มาตรา ๖๘ มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในหลายสิทธิ เช่น ๑, ๒, ๖, ๗, ๘, ๙ และ ๑๑

ข้อห่วงใย เรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพของผู้หญิง รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองไว้แล้วเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางเรื่องที่รัฐธรรมนูญยังมิได้ระบุไว้ เช่น เรื่องความปลอดภัยในการประกอบอาชีพของหญิง เช่น กฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพ และการดูแลสวัสดิภาพของหญิงอาชีพบริการด้วยสถานภาพอ่อนด้อยกว่า ทำให้หญิงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างพลังอำนาจภายในให้เข้มแข็ง เพื่อพึ่งตนเองได้ โอกาสในการปฏิบัติธรรมด้วย การบวชเป็นภิกษุณี เพื่อช่วยการเติบโตทางจิตปัญญาของหญิงน่าจะเป็นโอกาสที่ดียิ่งโอกาสหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ ในเรื่องความเสมอภาคหญิง ชาย อยากเห็นการได้รับโอกาสเท่าเทียมของหญิงในเรื่องสำคัญ ๔ เรื่อง คือ

๑. โอกาสการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิง การศึกษา ฝึกอาชีพ ฝึกอบรมเหมาะสมกับศักยภาพ

๒. โอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

๓. โอกาสการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยการได้รับบริการและสวัสดิการรัฐอย่างเหมาะสมเป็นธรรม

๔. โอกาสการได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายและวัฒนธรรมโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

การออกพระราชบัญญัติเพื่อคุ้มครองความเสมอภาคและสิทธิสตรีในเรื่องบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ เป็นเรื่องจำเป็นและควรริบดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคุ้มครองสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสวัสดิการของหญิงเป็นอย่างมาก

นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ผู้พิพากษาอาวุโสศาลจังหวัด ตลิ่งชัน ประเด็นผู้หญิงกับกระบวนการยุติธรรม กล่าวว่า รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ได้มีบัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชน หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายความว่า มนุษย์ทุกคนที่เข้ามาในประเทศไทย เราต้องดูแล และมาตราถัดมา คือ สิทธิปวงชน หมายความว่า คนที่เป็นคนไทยมีสิทธิอะไรบ้าง ตนเองจึงตั้งข้อสังเกตว่า

เกี่ยวกับประเด็นข้างต้นนี้ในร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๙ ได้นำไปใส่ลงในมาตราใด แต่ก็ไม่พบ หากในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้เขียนใส่ไว้ จะเกิดปัญหา ยกตัวอย่างเช่น สมมุติชาวต่างชาติเข้ามาในเมืองไทยแต่ไม่ใช่คนไทยจะมีการดูแลพวกเขาหรือไม่ ถ้าไม่มีสิทธิความเป็นมนุษย์ก็ไม่ใช่มนุษย์

ในประเทศไทยมีกฎหมาย ๒ ฉบับ ที่คุ้มครองสัตว์ คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานวิทยาศาสตร์ ขนาดสัตว์ยังมีการคุ้มครอง

- มาตรา ๒๖ ในร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๙ ตรงกับรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๐ คือ การกระทำใดก็ตามที่เป็นการกระทบสิทธิเกินกว่าที่ควรจะเป็น นั้นหมายถึง กฎหมายห้ามไว้

- มาตรา ๒๗ ในร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๙ เกี่ยวกับเรื่องความเสมอภาคชายหญิง แต่ไม่บอกสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งตนเองเป็นห่วงกลุ่มที่ไม่ใช่เพศชาย เพศหญิง ว่าเขาจะอยู่ตรงไหน ซึ่งในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ จะบัญญัติไว้ ๑๐ ประเภท เช่น ศาสนา เผ่าพันธุ์ ซึ่งละเอียด จึงต้องการให้ใส่คำว่าเพศสภาพทำให้กลุ่มที่หลากหลายทางเพศได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นกัน

- มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย

การจับ การคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

วรรคสอง บัญญัติว่า การคั่นตัวบุคคลหรือกระทำการอันใด ที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามกฎหมาย โดยตนเองอยู่ในกระบวนการยุติธรรม ก็ จะทราบว่าการคั่นในบางครั้งก็เป็นการล่วงละเมิด เช่น พวกที่แปลงเพศ เวลาถูกจับก็ให้แก๊ส ซึ่งเขาก็รับไม่ได้ ในวรรคนี้เวลาบัญญัติความใด ๆ ควรคำนึงถึงความละเอียดอ่อนและเพศสภาพของตัวบุคคลที่ถูกคั่นด้วย เพราะเกี่ยวกับตัวบุคคล

- มาตรา ๓๘ ในร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๙ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ในการเดินทาง ควรพิจารณาใหม่ ควรใช้ถ้อยคำที่กว้างกว่านี้

- อันที่จริงแล้ว รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ เขียนค่อนข้างดี ที่ว่ามีการแยกกลุ่ม เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึง แต่ในร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๙ เป็นการกระชับไป ทำให้บางเรื่อง ไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่วิธีปฏิบัติจริงต้องสอดคล้องกับกฎหมายด้วย

- มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า รัฐพึงจัดระบบการบริหารงาน ในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ (เห็นด้วยกับมาตรานี้) แต่ในเมื่อกระชับแบบนี้ ควรเพิ่ม คำว่า ประสิทธิภาพเป็นธรรม เหมาะสม ไม่เลือกปฏิบัติ

- ขอเสนอให้นำแนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ที่พระองค์เจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เป็นผู้ริเริ่มนำมาเชื่อมโยงกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย

- มาตรา ๖๘ บัญญัติว่า สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว (เห็นด้วยกับประโยคนี้) แต่วรรค ๒ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี

ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ยากไร้ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและ
คุ้มครองป้องกันบุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงและไม่เป็นธรรม
ทั้งให้การบำบัดและฟื้นฟู แต่จะตกกลุ่มเพศทางเลือกไปจึงควรมานำมาใส่
ลงในมาตรานี้ด้วย

- มาตรา ๗๑ การจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม
แล้วจะแปรความนี้อย่างไรควรพิจารณาประเด็นนี้ใหม่

ช่วงรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเวที

วิทยากรได้สรุปความคิดเห็นและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ผู้พิพากษาอาวุโสศาลจังหวัด
ตลิ่งชัน ประเด็นผู้หญิงกับกระบวนการยุติธรรม สรุปความเห็น
และมีข้อเสนอแนะว่า

๑. รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้เขียนเรื่องกระบวนการยุติธรรม
ไว้ดีแล้ว ควรนำกลับมา

๒. ร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๔ ควรนำคำว่าว่า “ศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์” กลับมาเพราะเป็นสาระสำคัญหากไม่ระบุเรื่อง
“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ในมาตรา ๔ และ กำหนด “สิทธิปวงชน
ชาวไทย” โดยไม่ระบุ “สิทธิบุคคล” ไว้ หากชาวต่างประเทศ
ไม่ใช่คนไทย มาเมืองไทย และในช่วงเวลาที่พักอยู่เมืองไทย
รัฐธรรมนูญจะดูแลพวกเขาในฐานะที่เป็น “มนุษย์” หรือไม่?

๓. เรื่องการคุ้มครองกลุ่มหลากหลายทางเพศ มีกฎหมายลำดับรองได้รับรองสถานะและคุ้มครองไว้มากมายแล้ว ควรเพิ่มคำว่า “เพศสภาพ” ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย

๔. เรื่อง “คั่นตัว” เป็นอำนาจเฉพาะหน้า ควรต้องระบุให้คำนี้ถึงมิติและความละเอียดอ่อน “เพศสภาพ” ด้วย

๕. ต้องระบุให้มีความยืดหยุ่นต่อเด็กและสตรีในกระบวนการยุติธรรมไว้ด้วย

๖. มาตรา ๒๗ เรื่องความเสมอภาคระหว่างชายหญิง แต่ไม่มี “เพศสภาพ” ตามที่ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีไว้ ทำให้ आजคุ้มครองไม่ถึง “กลุ่มหลากหลายทางเพศ” หรือ “กลุ่มเพศทางเลือก” จึงควรเติมคำว่า เพศสภาพ เข้าไปด้วยเพื่อครอบคลุมกลุ่มความหลากหลายทางเพศด้วยวรรคสอง เขียนว่า “เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส” อาจคลุมกลุ่มหลากหลายทางเพศแต่เป็นการลดสถานะมากกว่า ควรเพิ่มความหลากหลายทางเพศด้วย

๗. มาตรา ๒๘ เรื่อง “การคั่นตัวบุคคลทำได้...เว้นแต่...” กฎหมายอาจจะเขียนไว้ดี แต่ในทางปฏิบัติไม่ละเอียดอ่อน ควรเพิ่ม “ให้คำนึงถึงความละเอียดอ่อนและเพศสภาพของบุคคลไว้ด้วย”

๘. มาตรา ๓๘ สิทธิเสรีภาพในการเดินทาง ที่เขียนว่า “เพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว” ตรงนี้เป็นการกำหนดมากเกินไป เพราะ “สถานภาพของครอบครัว” เป็นคำที่กว้าง

๙. สิทธิทางอาญารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ เขียนแยกกลุ่ม เด็ก สตรี แต่ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ จะไม่พูดละเอียดครอบคลุมไปหมด เห็นว่าควรจะพูดให้ละเอียดลงไปจะดีกว่า เพื่อให้เกิดการบังคับใช้ได้จริง

๑๐. มาตรา ๖๔ ควรจะมีถ้อยคำ “เหมาะสม” เข้าไป เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มสตรี เด็ก ฯลฯ ด้วย

๑๑. เรื่อง Bangkok Rules ควรถูกนำมาใส่ในรัฐธรรมนูญใหม่ด้วย เพื่อให้ผู้หญิงได้รับความคุ้มครอง (ไม่ถูกละเมิดซ้ำ) ในกระบวนการยุติธรรม

๑๒. มาตรา ๖๘ วรรคสอง ขาด “กลุ่มเพศทางเลือก” ไว้ด้วย

๑๓. เรื่องเศรษฐกิจ มาตรา ๗๑ “การจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม” จะตีความว่าอย่างไร

ศ.เกียรติคุณ พญ.เพ็ญศรี พิชัยสนธิ ประธานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม **ประเด็นผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ** สรุปลักษณะและมีข้อเสนอแนะว่า เวลากล่าวถึงสุขภาพของผู้หญิง จะหมายถึง สุขภาพทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์ของผู้หญิง ซึ่งระบบสุขภาพหญิงชายมีเหมือนกันแต่แตกต่างกันตรงระบบการเจริญพันธุ์ เพราะผู้หญิงมีหน้าที่ตั้งครรรภ์ส่งผลถึงสุขภาพเด็กที่คลอดออกมา หากสุขภาพผู้หญิงดี ในขณะที่ตั้งครรรภ์ก็จะทำให้เด็กที่คลอดมาแข็งแรง ส่วนผู้ชายไม่มีอะไรมาก

และพบปัญหาน้อย ยกตัวอย่าง มะเร็งตับในผู้หญิงและผู้ชายก็เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นระบบอนามัยการเจริญพันธุ์ต้องใส่ใจเรื่องผู้หญิงให้มาก เพราะผู้หญิงอัตราการตายสูงสุด คือ มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก ซึ่งเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญมากสำหรับผู้หญิง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดูแลสุขภาพของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

ข้อห่วงใย

- มีเพียงบางเรื่องที่ไม่ได้ระบุ อาทิ เรื่องความปลอดภัยในการประกอบอาชีพของผู้หญิง กฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพและการดูแลสวัสดิการของผู้หญิงบริการ
- ไม่มีเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจให้เข้มแข็งเพียงพอ โดยเฉพาะเรื่องการบวชเป็นภิกษุณี เพื่อช่วยการเติบโตทางจิตวิญญาณ

สรุป

- ทำไมต้องพูดสุขภาพของผู้หญิงเป็นพิเศษ? เพราะผู้หญิงมีระบบอวัยวะของร่างกายในระบบการอนามัยเจริญพันธุ์ มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อน ในภาวะตั้งครรภ์ เป็นสาเหตุการตายและภาวะของผู้หญิงมากที่สุด แม้การเป็นประจำเดือนจนเรียนหนังสือไม่ได้ ภาวะโลหิตจางผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย คุณภาพของทารก เกี่ยวโยงกับสุขภาพผู้หญิง แม้ไม่แข็งแรง ลูกไม่แข็งแรง ถ้าสังคมคาดหวังเด็กของสังคมเป็นเด็กมีคุณภาพ ต้องลงทุนกับสุขภาพของผู้หญิง จะทำให้

เกิดคุณภาพประชากร นี่คือตอบคำถามว่าทำไมสังคม
ต้องเอามาใส่ใจในเรื่องนี้ เพราะผู้หญิงมี “มดลูก”
และมีความจำเป็นเฉพาะที่แตกต่างไปจากผู้ชาย

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ **ประเด็นผู้หญิงกับเศรษฐกิจ** สรุปความเห็น
และมีข้อเสนอแนะว่า ในเรื่องของมิติของเศรษฐกิจมี ๓ เรื่อง คือ
การผลิต การกระจายสินค้าและบริการ และการบริโภคผู้หญิง
จะอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของระบบเศรษฐกิจและผู้หญิงได้รับผลกระทบ
ขั้นตอนต่าง ๆ ด้วย รัฐจึงมีบทบาท มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ต้อง
เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยรัฐต้องเพิ่มโอกาสในการคุ้มครองแรงงานสตรี
และผู้ประกอบการขนาดเล็กและกลาง (SME) ในด้านเศรษฐกิจ
ในขั้นตอนต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

๑. สิทธิและเสรีภาพ มาตรา ๒๕ - ๔๖ และมาตรา ๒๗ ไม่ได้
ระบุว่าหากสิทธิเหล่านี้ถูกละเมิดแล้วจะต้องทำอย่างไรต่อ
๒. มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ไม่มีประเด็นคุ้มครองแรงงาน
สตรีและเด็ก
๓. มาตรา ๔๓ ไม่พูดถึงเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมและไม่ระบุให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ดูแล

๔. มาตรา ๔๗ เรื่องการศึกษาภาคบังคับ ไม่กำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์คุณภาพการศึกษาไว้ เพราะการศึกษาฟรี พ่อแม่ไม่มีส่วนรับผิดชอบในการลงทุนด้านการศึกษา ก็อาจไม่เข้มงวดกวดขันลูกมากนัก ทำให้เด็ก ๆ อาจไม่ได้รับการศึกษาที่คุ้มค่าและคุณภาพ
๕. มาตรา ๕๐ ควรเน้นเรื่องหลักการผลิตที่ยั่งยืน
๖. มาตรา ๔๗ ควรครอบคลุมเรื่อง National Resources ด้วย เพราะเป็นฐานทรัพยากรในการผลิต ควรร่วมมือและสนับสนุนจากท้องถิ่น และ ชุมชน
๗. มาตรา ๕๓ ไม่ระบุกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่เสียประโยชน์
๘. มาตรา ๖๖ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีการระบุหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้
๙. มาตรา ๖๘ ไม่กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชนมากที่สุดและประชาชนได้รับผลกระทบในวงกว้างมาโดยตลอด แต่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ
๑๐. มาตรา ๑๗๓ หนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจใช้เกณฑ์อะไร จะดีควมอย่างไร บ่อยครั้งที่สัมปทานที่รัฐออกให้กับบริษัทต่างชาติก็มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น อย่างนี้เข้าข่ายหรือไม่ และประชาชนพร้อมหรือยังที่จะทำตามกลไกนี้

๑๑. มาตรา ๒๔๗ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่บริการ สาธารณะและจัดการศึกษาไม่มีประเพณี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและไม่มีประเพณีสังคมในระดับท้องถิ่นทั้ง ๆ ที่เป็นกลไกในท้องถิ่น ที่น่าจะได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างมาก ควรเพิ่ม อำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและการแก้ไขปัญหาสังคมของท้องถิ่น

สรุป

- รัฐธรรมนูญกำหนดเรื่องैयाวยา ผู้หญิงมีความแตกต่าง ในเรื่องการได้รับผลกระทบต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึง GRB
- มาตรการैयाวยาด้ำนสังคม ควรละเอียดอ่อนกับผู้หญิง แรงงาน - ผู้ประกอบการในระบบ นอกระบบ
- อายุ ร่างรัฐธรรมนูญนี้ขาดมิติเรื่อง “อายุ” ผู้สูงอายุ
- อยากรให้มี “พัฒนาอย่างยั่งยืน” ควรมีอยู่ใน ร่าง รัฐธรรมนูญ
- บทบาทการมีส่วนร่วม รัฐบอกเป็นหน้าที่ของรัฐ ตัวละคร ๔ ตัว รัฐ รัฐท้องถิ่น ชุมชน บุคคล ต้องเขียนย้า ๆ ในหลาย ๆ มาตรา
- มาตรการैयाวยา ควรยึดเรื่อง ข้อควรระวังในเรื่อง “เกษตรกร” ต้องได้รับมาตรการैयाวยา ผู้สูงอายุ ผู้หญิง มีเป็นจำนวนมาก

- แนวนโยบายแห่งรัฐในเรื่องการท่องเที่ยว – โยงถึงการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่กรณี ภูเก็ตเบิก เป็นการทำลายมากกว่าการส่งเสริม
- รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ตระหนักถึงบริบทของการเป็น “ประชาคมอาเซียน” เลย สังคมไทยจะทำอย่างไรกับคนที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ พวกเขาจะได้รับการคุ้มครองอย่างไร

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (ระดับชาติ) ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
สรุปความเห็นและมีข้อเสนอแนะว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ควรบัญญัติการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่เพียงแค่สัดส่วนทางการเมืองในรัฐสภาเท่านั้น คือ การมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญ เพราะผู้หญิงอาจจะมีการเสนอกฎหมายได้ในอนาคต เนื่องจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๐ ก็เปิดช่องไว้ให้เช่นกัน ถึงแม้ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะมีการเปิดช่องไว้เช่นกันแต่ก็ถือว่าตีบตันกว่าเดิม เนื่องจากไม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพหรือการเปิดโอกาสที่จะให้ผู้แทนของผู้ที่เข้าชื่อเข้าไปเป็นกรรมาธิการวิสามัญได้ ๑ ใน ๓ ทั้งในกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมากเนื่องจากทุกอย่างจะถูกผลักไปอยู่ในกฎหมายลูกทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

ให้มีการกำหนดสัดส่วนหญิงชาย (gender quota) ในทางการเมืองมีความสำคัญ ในโลกนี้มี ๖๐ ประเทศ มีการกำหนดสัดส่วนหญิงชาย และอีก ๓๐ ประเทศ กำหนดให้มีการสำรองที่นั่งในรัฐสภา (parliamentary reserved seats) บางประเทศให้การกำหนดสัดส่วนหญิงชายอยู่ในระบบบัญชีรายชื่อ (party list) ร่างรัฐธรรมนูญชุดก่อนหน้านี้ กำหนดไว้ ๑ ใน ๓ แต่ร่างฉบับปัจจุบันไม่มี จึงควรแก้ไขให้มีการกำหนดสัดส่วนหญิงชายในทางการเมืองในรัฐสภาไว้ด้วย

เหตุผล : เพื่อให้เกิดสมดุลทางเพศของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสมาชิกในรัฐสภา

นางสาวศิริพร ปัญญาเสน นายกสมาคมส่งเสริมการพัฒนาสตรี และเยาวชนลำปาง (ระดับท้องถิ่น) ประเด็นผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สรุปความเห็นและมีข้อเสนอแนะว่า

๑. ข้อเสนอที่เรายังยืนยันในเรื่องของการปกครองท้องถิ่น ในมาตรา ๒๔๙ ในเรื่องการกำหนดสัดส่วนในหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คือ หญิง ๑ ชาย ๑ ส่วนผู้บริหารท้องถิ่น เรายังยืนยันในเรื่องของการให้ได้มาซึ่งผู้บริหารและสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ส่วนในมาตรา ๒๔๗ เรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะ การศึกษา

ขอให้เพิ่ม เรื่องคุณภาพชีวิต เพราะการจัดการคุณภาพชีวิตรวมทุกเรื่อง ที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของประชาชน และต้องยึดหลัก เรื่องการกระจายอำนาจให้พี่น้องประชาชนจะได้มีอิสระในการตัดสินใจ อนาคตของตนเองด้วย

๒. ความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคระหว่างเพศ ขอให้กำหนดมาตรฐานด้านสิทธิต้องไม่น้อยกว่ารัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ กำหนดไว้ เช่น ในมาตรา ๔, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๓๐ และมาตราอื่น ๆ

๓. ประเด็น “ผู้หญิงกับการกระจายอำนาจ” ในเรื่องที่มา ของผู้บริหารท้องถิ่น ร่างรัฐธรรมนูญไม่มีคำว่า “มาจากประชาชน” จึงเป็นความห่วงใยว่าทำอะไรประชาชนจะได้เลือกผู้แทนระดับท้องถิ่น ของเขาได้

๔. ทำอย่างไรจะให้ “ผู้หญิงที่มีถิ่นในการเมืองท้องถิ่น” เพราะมี ผู้หญิงจำนวนน้อยมากที่ได้มีโอกาสเข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่น ต้องมี การกำหนดสัดส่วนหญิงชาย (gender quota) อย่างน้อยเพศใดเพศหนึ่ง ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ไว้ด้วย

๕. ทำอย่างไรจะให้ “ที่ถิ่นของผู้หญิงในการจัดการ (การบริหาร ท้องถิ่น)” ในการเมืองระดับท้องถิ่นมีคำพูดว่า “ผู้ชายชี้เหล่า เจ้าชู” ยังไง ก็ได้รับเลือกตั้ง แต่ “ผู้หญิงแสนดี” ส่วนมากมักจะแพ้เลือกตั้งเสมอ สภากรรมการเช่นนี้ จึงต้องมีการกำหนดสัดส่วนหญิงชาย (gender quota) อย่างน้อยเพศใดเพศหนึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ไว้ด้วย

๖. ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ควรเพิ่มความแตกต่างของบุคคล ทั้ง ๑๒ ประการ ที่มีในมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ และสิทธิต่าง ๆ ที่มีในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ไว้ด้วย

คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ นายกสภาคติดตามการพัฒนาสตรี ประเด็นผู้หญิงกับการจัดทำงบประมาณภาครัฐ สรุปลักษณะและเห็นและ มีข้อเสนอแนะว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ควรสะท้อนจิตวิญญาณของทุกคน และอย่าลืมว่าที่ต้องมายกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ เกิดอะไรขึ้น กับสังคมไทยมีขบวนการประชาชนออกมาเพื่อเรียกร้องสิ่งที่ดีกว่า เราต้องการสิ่งที่ดีกว่าให้แก่สังคมของเรา หญิงและชายออกไปต่อสู้ สิ่งเหล่านั้นอย่างเคียงบำเคียงไหล่ ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถ้าจะมี จิตวิญญาณของประชาชนร่วมกันจึงต้องสะท้อนสิ่งที่เปลี่ยนไปในสังคม ปัจจุบันในสังคมนี้เป็นสังคมยุคหลังปฏิวัติเทคโนโลยีที่ต่อสู้กันที่สมอง จำนวนผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องสะท้อน ความต้องการของผู้หญิง เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่ง และเราจะไม่ยอมรับอะไรที่น้อยกว่า ถ้าไม่ดีก็ร่างใหม่อีกก็ได้ จนกว่า จะเป็นทีพอใจของทุกคน

ประเด็นที่กังวล คือ รัฐธรรมนูญเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์ อักษร ที่ประชาชนมีมติร่วมกันที่จะต้องอยู่ในสาระของรัฐธรรมนูญ ประการที่ ๑ คือ อุดมการณ์ร่วมโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมระหว่างเพศ ประการที่ ๒ การใช้อำนาจกลาง จะต้อง

มีมาตรการต่าง ๆ ที่จะสร้างความเสมอภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่ง งบประมาณ ที่สมดุลและเสมอภาคระหว่างเพศ ประการที่ ๓ การเข้าสู่ตำแหน่ง ในการใช้อำนาจรัฐ หลักการคือ ต้องให้หญิงและชายสามารถเข้าสู่อำนาจ ที่จะใช้อำนาจรัฐได้อย่างง่ายและสะดวก การเข้าสู่ตำแหน่งที่ใช้อำนาจ ก็โยงไปสู่กลไกการใช้อำนาจ ประการที่ ๔ การตรวจสอบและถ่วงดุล การใช้อำนาจ ที่ให้องค์กรอิสระมีอำนาจมากมายแต่แท้จริงแล้ว รวบอำนาจในการแต่งตั้ง ต้องเปิดกระบวนการในการสรรหาผู้ที่จะมา ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมครึ่งต่อครึ่ง

ข้อเสนอแนะ

๑. ประชาชนไทยต้องการสิ่งที่ดีกว่าให้สังคม ประชาชนจึงมี การเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญใหม่
๒. สังคมปัจจุบันเป็นยุคหลัง technology สู้กันที่สมองมากกว่า กำลัง รัฐธรรมนูญจึงต้องสะท้อนความต้องการของประชาชน ทั้งมวล ที่ผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าครึ่งของประชากร ทั้งประเทศ
๓. รัฐธรรมนูญต้องสะท้อนการมีอุดมการณ์ร่วมที่เคารพ ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคทางเพศ
๔. การใช้อำนาจกลางของประเทศ ต้องมีงบประมาณที่สมดุล กับสัดส่วนประชากรด้วย และการจัดสรรงบประมาณนั้น ต้องคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างเพศด้วย

๕. การเข้าสู่ตำแหน่งในการใช้อำนาจรัฐ ต้องให้ทั้งหญิงและชาย มีโอกาสในการเข้าสู่ตำแหน่งในการใช้อำนาจรัฐได้เท่าเทียมกัน
กลไกก็ต้องมีให้อย่างเป็นธรรมต่อทั้งหญิงและชาย
๖. การตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ให้องค์กรอิสระมีอำนาจมากมาย แต่ยังรวบอำนาจในการ แต่งตั้งอยู่ ต้องเปิดกระบวนการสรรหาให้ประชาชนมีส่วนร่วม ครึ่งต่อครึ่งกับภาครัฐกับภาคประชาชนและต้องมีการกำหนด สัดส่วนหญิงชาย (gender quota) อย่างน้อยเพศใดเพศหนึ่ง ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ไปด้วย
๗. สังคมไทยต่อสู้กันมามากมายก็เพื่อให้ประเทศไทยมีการปฏิรูป การร่างรัฐธรรมนูญอย่างน้อยก็ควรมีการระบุนโยบายในการปฏิรูป ประเทศไว้ แต่ฉบับร่างนี้ไม่มีรูปแบบ ในการเขียนรัฐธรรมนูญ ต้องสะท้อนเจตนารมณ์ของสังคม ว่าจะต้องปฏิรูปอะไรบ้าง จึงขอเสนอว่ามีความจำเป็น ที่ต้องร่างรัฐธรรมนูญที่ยาว ละเอียด เพื่อให้สะท้อน เป็นจิตวิญญาณของคนไทยร่วมกัน

ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น

ผู้แทนจากสมาคมฟ้าสีรุ้ง ตั้งข้อสังเกตว่า

๑. ข้อห่วงใยไม่มีคำว่า “เพศสภาพ” ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในอเมริกายอมรับเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกัน เวียดนามยอมรับสถานะคนข้ามเพศไทยมี พระราชบัญญัติ

ความเท่าเทียมระหว่างเพศ รับรองการมีอยู่ของคนข้ามเพศ หลากหลายทางเพศหากไม่ระบุเรื่องนี้ในรัฐธรรมนูญ อาจทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศไม่ได้ผล

๒. ไทยเคยมีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ แต่ร่างรัฐธรรมนูญหายไปหากมี “เพศสภาพ” ในรัฐธรรมนูญ ก็จะได้รับเคารพและคุ้มครอง เช่น การค้นตัวตาม ป.วิ อาญา จะได้รับการคุ้มครอง

นางจิตราภา สุนทรพิพิธ ตั้งข้อสังเกตว่า

๑. ร่างรัฐธรรมนูญเน้นเรื่องการเมือง เรื่องสังคม กลุ่มทางสังคม ต่าง ๆ ก็ตัดทอนไปมากมาย ข้าราชการก็ทำงานได้ชัดเจน แต่ตัดออกไปทำให้ทำงานยาก
๒. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต้องมี
๓. มาตรา ๘๐ ในรัฐธรรมนูญ ปี๒๕๕๐ มีคำว่า “ส่งเสริมความเสมอภาคหญิงและชาย” แต่ร่างรัฐธรรมนูญหายไป ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐทำงานไม่ได้ไม่มีหลักตามกฎหมายยึดโยง

ผู้แทนจากสมาคมเพื่อความก้าวหน้าอาชีพคนตาบอด ประเทศไทย ตั้งข้อสังเกตว่า

๑. รัฐธรรมนูญไม่มีสัดส่วนสตรีพิการ ไม่สามารถเข้ามาสู่การเมืองได้
๒. เรื่องชุมชน ที่ อ.มีชัย ไม่ให้ สส. ใช้แต่ให้ กระทรวงใช้ แต่ที่ผ่านมา ในพื้นที่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จังหวัดจะเป็นผู้กำหนดโครงการในพื้นที่ ขอให้ระบุเลยว่า
ให้ประชาชนเป็นคนคิดได้หรือไม่? ไม่ใช่ข้าราชการคิด
ถ้าหากว่ากฎหมายต่าง ๆ เปิดโอกาสให้คนพิการมีส่วนร่วม

๓. Gender Responsive Budgeting อ.มีชัย บอกว่าจะแก้ไข
เรื่องนี้

นางสุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง ตั้งข้อสังเกตว่า

(๑) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ต้องมี
ในมาตรา ๔ ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะอ้างเหตุใด ๆ ไม่ใช่ไม่ได้เลย
เพราะจะเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐกระทำการละเมิด
หรือทำให้ชาวต่างชาติที่มาอยู่ในประเทศไทยเสียสิทธิและเสียโอกาส

(๒) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐
และปี ๒๕๕๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้หญิง หรือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ
สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แต่ร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๙
อาจพบปัญหาที่ผู้หญิงและเด็กรวมถึงเพศสภาพอาจถูกละเมิดสิทธิได้
โดยเฉพาะกรณีข้าราชการระดับสูงล่วงละเมิดทางเพศผู้หญิง หรือเด็ก
ก็ควรมีบทบัญญัติที่กระทำความผิดต่อบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังนั้น จึงควรมี
การแก้ไขเพิ่มเติมใหม่

(๓) ทหารที่กระทำความผิดควรจะดำเนินคดีต่อศาลปกติ ไม่ใช่
ศาลทหารเนื่องจากผู้เสียหายไม่สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินคดี

นางสุนันท์ ดวงจันทร์ ตั้งข้อสังเกตว่า

(๑) เด็กในกระบวนการยุติธรรมมีคดีที่บุคคลในเครื่องแบบ
ละเมิดทางเพศ ไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย (เป็น Impunity คือการไม่

ดำเนินคดี/ไม่ลงโทษผู้กระทำผิด/ปล่อยคนผิดลอยนวล) แต่คนที่มียศสูง ๆ ละเมิดทางเพศ ผู้ถูกละเมิดมักจะเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ควรคำนึงถึงการจัดสวัสดิการสังคม ควรคำนึงถึงสตรีและเด็กเพื่อให้สามารถเข้าถึงได้อย่างจริงจัง

(๓) มาตรา ๖๘ ของร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๙ ควรมีการทบทวนใหม่ เพื่อให้การบังคับใช้สามารถบังคับใช้ได้จริงจัง

นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง ตั้งข้อสังเกตว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายหลาย ๆ ฉบับที่ออกมาบังคับใช้ด้วย ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่พูดถึงกลุ่มหลากหลายทางเพศ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัว ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

นางสุวรรณี สิริเวชชะพันธ์ รองประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และประธานคณะกรรมการกิจการสตรี กล่าวปิดว่า ขอชื่นชมและขอบคุณวิทยากรทุกท่านเพราะวิทยากรทุกท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถและทรงคุณวุฒิในประเด็นทุกประเด็นที่ได้มานำเสนอในวันนี้ การสัมมนาในวันนี้จะไม่สามารถสำเร็จได้เลย ถ้าเราไม่ได้รับความรู้และข้อคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ คณะกรรมการกิจการสตรีจะรวบรวมความคิดเห็นทุก ๆ ความคิดเห็น ส่งความเห็นให้กับกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกท่านที่เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นในวันนี้

ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

ผู้เข้าร่วมเวทีรับฟัง

*****

ภาคผนวก

(๑)

ผู้หญิงกับการจัดทำงานประมาณภาครัฐ
(คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์)

ข้อเสนอเบื้องต้นของขบวนการผู้หญิงปฏิรูปประเทศ (WeMove) :

“สิทธิเสรีภาพของบุคคล ชุมชน ความเสมอภาคในศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ การไม่ถูกเลือกปฏิบัติและการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
ของประชาชนทุกเพศในทุกมิติทุกระดับ ต้องเป็นหลักพื้นฐานสำคัญที่สุด
ของรัฐธรรมนูญ”

.....

ขบวนการผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (WeMove) สมาคมติดตาม
การพัฒนาสตรีในประเทศไทย (ตพส.ไทย) โครงการสตรีและเยาวชน
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดเวที “เสียงประชาชนต่อการร่าง
รัฐธรรมนูญ” ซึ่งมาจาก ทุกภาคทั่วประเทศในวันเสาร์ที่ ๓๐ และ
วันอาทิตย์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙ ที่รัฐสภาสนับสนุนโดย UN Women
และองค์กรอื่น ๆ ด้วยเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนผ่าน
ช่วงแห่งความขัดแย้งและสถานการณ์การเมือง ที่ชะงักเพื่อก้าวต่อไป
สู่ระบอบประชาธิปไตยและการปฏิรูปประเทศที่มีประชาชนทุกเพศทุกวัย
เป็นศูนย์กลาง โดยมีรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดเป็นที่ยอมรับ
ของประชาชน ประชาชนมีความมุ่งมั่นที่ชัดเจนว่าต้องการรัฐธรรมนูญ
ที่พัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมควรต้องให้ดีกว่ารัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐
และ ๒๕๕๐ หลังจากการรับฟังและวิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
แล้วขบวนการผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (WeMove) สมาคมติดตาม
การพัฒนาสตรีในประเทศไทย (ตพส.ไทย) โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีข้อเสนอเบื้องต้นต่อร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑) ในบททั่วไปซึ่งเป็นเจตนารมณ์ซึ่งนำต่อรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ มาตรา ๔ “ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เสมอกัน” นั้น ได้เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญอย่างยิ่งจากรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ : “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง” ซึ่งประชาชน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยได้มีกระบวนการเรียนรู้ความหมาย ของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จนมีพัฒนาที่หยั่งรากลึก เป็นจิตวิญญาณเป็นวัฒนธรรมและได้ดูแลบุคคลทุกกลุ่มที่อยู่ในประเทศไทย โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่มีสัญชาติไทย ดังนั้น จึงมีความหมายและ ความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาตรา ๔ เดิมคืนมารวมทั้งเพิ่มมาตรา ๕ (เดิม) “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

๒) การบัญญัติถึงความผูกพันของประเทศไทยต่อกติกาและ อนุสัญญาระหว่างที่ประเทศ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ซึ่งรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ได้บัญญัติได้ เช่น ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ...ในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือ การละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไป ตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทย เป็นภาคี...” รวมถึงรัฐธรรมนูญชั่วคราวแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แต่ในร่างฉบับนี้ไม่มีบทบัญญัติ ดังกล่าว

๓) ต้องมีหลักประกันในการคุ้มครองการใช้สิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งในการตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ

๓.๑) ในมาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังมีความไม่ชัดเจนในหลักทั่วไปนี้ ขอเสนอให้บัญญัติข้อความที่ชัดเจนโดยพิจารณาจากมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ อาทิ

“มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิ และเสรีภาพ ของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้ รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือ ยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐ ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพ ในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้วให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้น เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และ ช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามหมวดนี้”

๓.๒) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำบทบัญญัติส่วนใหญ่เรื่องสิทธิ เสรีภาพของบุคคล และชุมชนไปบัญญัติไว้ในหมวด ๕ “หน้าที่ของรัฐ”

ซึ่งเป็นฐานคิดที่ขัดแย้งกับความมุ่งหวังของประชาชนที่ต้องการให้บัญญัติ เป็นสิทธิเสรีภาพอันจะก่อให้เกิดความคุ้มครองและมีผลผูกพันโดยตรง ต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมถึงองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงาน ของรัฐ ในการตรากฎหมายการบังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมาย ทั้งปวง และเป็นหลักประกันให้ประชาชนสามารถอ้างสิทธิต่าง ๆ นี้ ในการ ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามสิทธิ ทั้งนี้ การตระหนักและปกป้องสิทธิ ของประชาชนเป็นหลักประกันพื้นฐานของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในทุกมิติและทุกระดับ รวมถึงการมีจิตสำนึกที่จะเคารพและไม่ละเมิด ต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย

ดังนั้น จึงควรที่จะนำบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ มาอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพและ ปรับปรุงเนื้อหาให้ดีกว่าเดิมโดยอาจบัญญัติควบคู่เป็นหน้าที่ของรัฐ หรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้วย

๓.๓) ในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐมาตรา ๖๐ ที่บัญญัติ ว่า... “เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบาย ในการบริหารราชการแผ่นดินไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องรัฐ” มีผลให้ หมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไม่มีนัยสำคัญใด ๆ ที่ผูกพันรัฐ จึงขอเสนอ ให้ใช้ตามรัฐธรรมนูญเดิม

“มาตรา ๘๕ ... ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภา ให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดิน

(๖)

ให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรับและต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง”

๔) ประเด็นห่วงใยในมิติความเสมอภาคระหว่างเพศและความเสมอภาคด้านอื่น ซึ่งเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ และได้ขาดหายไป เช่น

๔.๑) ความเสมอภาคและการไม่ถูกเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในมาตรา ๒๗ ซึ่งตัดทอนเหตุแห่งความแตกต่าง ๑๒ ประการในมาตรา ๓๐ เดิม ซึ่งเป็นมาตราหลักที่สำคัญเรื่องความเสมอภาคของคนหลากหลายกลุ่ม จึงควรที่จะบัญญัติตามเดิมและควรเพิ่ม “การคุ้มครองสิทธิของบุคคลทุกเพศสภาพ” นอกจากนี้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นจะมีความหมายกว้างไปถึงทุกกลุ่มมากกว่าการกำหนดเฉพาะเจาะจง” ...ให้เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส ...” จึงขอเสนอ ดังนี้ :

“บุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน หญิงชาย และบุคคลทุกเพศสภาพ มีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา เพศ เพศสภาพ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริม

ให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม”

๔.๒) สิทธิในกระบวนการยุติธรรมซึ่งประชาชนต้องการสิทธิพื้นฐานนี้อย่างยิ่ง เพราะประกันความยุติธรรมต่อคนทุกกลุ่มทั้งที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๖) ได้บัญญัติชัดเจนว่า “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ”

ข้อเสนอเพิ่มเติมคือ... “ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรง เพราะเหตุแห่งเพศ ตลอดจนป้องกันแก้ไข เยียวยาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยกระบวนการพิจารณาคดี ต้องให้ผู้กระทำผิดหรือจำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง...”

๔.๓) สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากในการปกป้องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อผู้หญิงในชุมชน ขอให้ นำ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๖๗ ในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐ ที่ต้อง มุ่งองค์การอิสระสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

๔.๔) หลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชนซึ่งมี ทิศทางการปฏิรูปในภาพรวมชัดเจนว่า “ต้องลดอำนาจรัฐส่วนกลาง เพิ่มอำนาจประชาชนและท้องถิ่น” โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอิสระ รัฐกำกับดูแลเท่าที่จำเป็นและอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งรัฐต้องสนับสนุนจังหวัดที่ประชาชนมีเจตนารมณ์ต้องการเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดตามความพร้อมและตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ขอให้ยึดหลักที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยคณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีสัดส่วนหญิงชายที่เท่าเทียมกัน

๔.๕) สิทธิในสวัสดิการสังคมที่เคยบัญญัติในหมวดสิทธิเสรีภาพ เช่น การศึกษา สาธารณสุข เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฯลฯ แต่ร่างใหม่นี้บัญญัติในหมวด “หน้าที่ของรัฐ” และไม่ครบถ้วนขอให้นำไปบัญญัติในหมวดสิทธิเสรีภาพเช่นเดิมโดยบาทสิทธิจำเป็นต้องดูแลทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยและต้องมีทิศทางการบริหารจัดการการคลังเพื่อสังคม

๔.๖) สิทธิแรงงานไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ในหมวดสิทธิและเสรีภาพรวมทั้งการไม่บัญญัติถึงการผูกพันและปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี เพียงแต่มีในแนวนโยบายแห่งรัฐมาตรา ๗๐ : “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานโดยเหมาะสมกับศักยภาพและวัย และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยในการทำงานโดยได้รับสวัสดิการ รายได้ และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน”

ขอให้เพิ่มเติมทั้งในหมวดสิทธิและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและปรับปรุงให้ดีกว่าเดิมอาทิ “มาตรา ๔๔ (เดิม) บุคคลย่อมมีสิทธิ

ได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกัน ในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงาน และเมื่อพ้น ภาวะการทำงาน..”

และมาตรา ๘๔ (๗) (เดิม) “ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบ แรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนรวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ”

๔.๗) สถาบันการเมืองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีข้อสังเกตว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งปราบปรามและป้องกันการทุจริต โดยเน้นที่นักการเมืองเป็นสำคัญ ขณะที่การทุจริตในสังคมไทยมีความเชื่อมโยงและสลับซับซ้อนทั้งนักการเมือง ข้าราชการ และกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ที่สำคัญคือการปราบปรามและป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการตรวจสอบ การทุจริตทุกมิติทุกระดับ

กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในกาส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขอเสนอให้ยืนยัน องค์ประกอบของกรรมการที่ต้องคำนึงถึงผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและให้สำนักงานเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น

ประเด็นที่สำคัญคือการขาดหายไปเป็นอำนาจหน้าที่ เช่น ในการตรวจสอบที่ไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย

เป็นภาคี การเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย การส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานกับองค์กรของรับและเอกชน และในกรณีที่ไม่มี การดำเนินงาน ตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

๔.๘) หลักการความเสมอภาคระหว่างเพศซึ่งเป็นการจัดสรรปันส่วนอำนาจเพื่อความเสมอภาคต่อ เจ้าของอำนาจอธิปไตย ในฐานะที่ผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชายถึง ๒ ล้านคน ขบวนการผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (MeMove) ได้เสมอให้มีสัดส่วนการมีส่วนร่วมของผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกันในการตัดสินใจในทุกมิติทุกระดับมาอย่างต่อเนื่อง และให้บัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญทั้งในการส่งผู้สมัครบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง การกำหนดผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่น การสรรหากรรมการองค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรต่าง ๆ คณะกรรมการระดับต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรา ๘๗ (เดิม) ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่ให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตัดสินใจทางการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมือง ภาคพลเมือง ฯลฯ โดยบัญญัติว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน”

นอกจากนี้การจัดสรรงบประมาณที่เป็นเครื่องมือสำคัญนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรและบริหารงานภาครัฐอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคมต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender

Budgeting) และความเสมอภาคด้านอื่นอันเป็นหลักการสากลที่มีการดำเนินการในหลายประเทศเพื่อสร้างความสมดุลและเป็นการป้องกันปัญหาความไม่เท่าเทียม

บทสรุป ขบวนการผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (WeMove) ขอเสนอหลักการสำคัญต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในเบื้องต้นและกำลังมีการจัดเวทีและระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รวมทั้งเวทีระดับชาติครั้งที่ ๒ เพื่อให้เรียนรู้และวิเคราะห์ร่วมกันถึงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และเกิดความตระหนักร่วมกันในสังคมไทยถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกมิติทุกระดับและการขจัดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญและทิศทางการปฏิรูปประเทศเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนต่อไป

ข้อเสนอขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย เวกีภาคเหนือ

วันที่ ๖ - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

ณ ห้องประชุมอาลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

จัดโดย ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (WeMove)

โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมาคมติดตามการพัฒนาสตรีในประเทศไทย (ต.พ.ส.)

เครือข่ายแม่หญิงล้านนา สนับสนุนโดย UN Women

*****

เวกีภาคเหนือยืนยันหลักการตามที่เวทีขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทยระดับชาติเสนอให้รัฐธรรมนูญรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลในรัฐธรรมนูญบททั่วไป และหมวดสิทธิเสรีภาพไม่ใช่หมวดหน้าที่ของรัฐ พร้อมการกำหนดสัดส่วนที่เท่าเทียมของหญิงชายไว้ในองค์ประกอบของบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองคณะบริหารท้องถิ่น คณะกรรมการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐทุกระดับรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนมาตรา ๒๖, ๒๗, ๒๘ ของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ก็ขอให้บรรจุไว้ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติทั้งนโยบายและการบริหารของเจ้าหน้าที่รัฐและบัญญัติให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการร้องเรียนและฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐได้ด้วย

นอกจากนี้ ในเวกีภาคเหนือมีข้อเสนอเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและสาธารณะ ดังนี้

๑. รัฐต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสังคมและการจัดงบประมาณต้องให้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างเพศ (gender budgeting)

๒. รัฐต้องจัดให้มีระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อให้ผู้สูงอายุทุกกลุ่มอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

๓. รัฐต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึงเท่าเทียมโดยไม่มีค่าใช้จ่ายจนจบระดับอุดมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

๔. รัฐต้องจัดการบริหารสาธารณสุขให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

๕. รัฐต้องบัญญัติเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งมาตรา ๔๐ (๖) เรื่องการดูแลคดีทางเพศให้ชัดเจนรวมทั้งมีหน้าที่ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๖. รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีความอิสระ ต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและให้สามารถจัดการท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการปกครองท้องถิ่นเต็มพื้นที่จังหวัดถ้าท้องถิ่นมีความพร้อมและตามเจตนารมณ์ของประชาชน

๗. ในส่วนสิทธิชุมชนมีข้อเสนอให้คงข้อความในมาตรา ๕๗, ๖๖ และ ๖๗ ในหมวดสิทธิเสรีภาพ และในมาตรา ๒๙๐ ต้องนำบทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนมีอำนาจหน้าที่ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้มีองค์กรอิสระสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

๘. ให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค
๙. กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหารเท่านั้น ส่วนความผิดอื่นที่ทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ดำเนินคดีในศาลยุติธรรม ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่พลเรือนกระทำความผิด
  ๑๐. ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองและศาลยุติธรรมตามขอบอำนาจศาลนั้น ๆ
  ๑๑. สิทธิประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา
  ๑๒. บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
(ดร. ถวิลวดี บุรีกุล)

ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทนำ

- หลักของการมีธรรมาภิบาลหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหมายรวมถึง การให้โอกาสประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือจากการเลือกตั้ง

- ความเป็นผู้นำของผู้หญิงและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ถูกจำกัดในหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทย ในการเข้ามามีบทบาทผู้นำ หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ ทั้งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน หรือสถาบันวิชาการ

- แนวคิดการเป็นตัวแทนในระบบประชาธิปไตยที่ควรจะต้องสอดคล้องกับสัดส่วนของประชากร เมื่อมีประชากรหญิงมากกว่าผู้ชาย ตัวแทนจากผู้หญิงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการพัฒนา ก็ควรจะมีเพิ่มมากขึ้นด้วย

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งปี ๒๕๕๔

- ผู้หญิง	๗๙ คน	คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘
- ผู้ชาย	๔๒๑ คน	คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๒

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งปี ๒๕๕๗

- ผู้หญิง	๑๒ คน	คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖
- ผู้ชาย	๖๕ คน	คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๔

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาปฏิบัติแห่งชาติ ๒๕๕๗

- ผู้หญิง ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๐
- ผู้ชาย ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๐

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ๒๕๕๗

- ผู้หญิง ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐
- ผู้ชาย ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐

สัดส่วนของผู้หญิงในการเป็นสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูป

ประเทศ ๒๕๕๘

- ผู้หญิง ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๕
- ผู้ชาย ๑๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๕

สถาบันพระปกเกล้า จึงได้ดำเนินโครงการการเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้หญิงและการวางแผนและการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย โดยการสนับสนุนจาก UN Women และภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และคณะกรรมการการพัฒนาสังคมกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ วุฒิสภา

วัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ

๑. Strengthening women in politics
๒. Women empowerment mechanisms

๑. Strengthening women in politics

วิธีการศึกษา

- การทบทวนวรรณกรรม (Document Research)

- การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (In-depth interview)
- การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research
- การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (Steering Committee) และ คณะกรรมการดำเนินการ (Technical committee)

พื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ๔ จังหวัด

๑. เชียงราย
๒. นครศรีธรรมราช
๓. อุตรธานี
๔. ชัยนาท

ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๕๖

กลุ่มเป้าหมายจะเป็นภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตัดสินใจของผู้หญิง ประกอบด้วย

๑. ตัวแทนของข้าราชการ/พนักงานของรัฐ
๒. ตัวแทนของธุรกิจ/เอกชน
๓. ตัวแทนของนักการเมือง/อดีต (ในระดับท้องถิ่นและพรรคการเมือง)
๔. ตัวแทนของกลุ่มผู้นำ
๕. ตัวแทนของกลุ่ม NGOs / ภาคประชาสังคม / สื่อ
๖. ตัวแทนจากกลุ่มอื่น ๆ (เช่น เยาวชน ผู้พิการ และชนเผ่าต่าง ๆ) ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

อุปสรรค

๑. การดูแลครอบครัว
๒. การขาดภาวะผู้นำ
๓. ความสนใจในการเมือง
๔. ความสามารถ / ความรู้
๕. ทักษะ - ความกลัว
๖. ความไม่ยอมรับจากสังคม / ผู้ชาย
๗. การไม่เป็นที่รู้จัก
๘. การไม่มีเวลาว่าง
๙. กฎหมาย
๑๐. โครงการและระบบการเมือง
๑๑. การสนับสนุนจากพรรคการเมือง

ปัจจัย

๑. การพัฒนาความเป็นผู้นำ
๒. การเสริมสร้างขีดความสามารถ
๓. กลไกการสร้างนโยบายกฎหมาย
๔. การสนับสนุนจากครอบครัวและความพร้อมทางเศรษฐกิจ
๕. การยอมรับและให้โอกาสจากสังคม
๖. การสนับสนุนจากพรรคการเมืองและชุมชน

ผลการศึกษา Strengthening women in politics

- แนวทางการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิง
ในทางการเมืองและการตัดสินใจ

- การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วม
ของผู้นักในทางการเมืองและการตัดสินใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้นักในทางการเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็นยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการดำเนินการ
1. การพัฒนา ศักยภาพ และการสร้างภาวะผู้นำ	1. เพื่อพัฒนา ศักยภาพและ สร้างความพร้อมให้แก่ ผู้นักในด้าน ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด รวมถึง สร้างสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการ พัฒนา 2. เพื่อสร้าง ภาวะผู้นำให้ ผู้นักได้รับการยอมรับ จากสังคม	1. การสร้าง ความรู้ความ เข้าใจให้แก่ ผู้นัก	1.1 ส่งเสริม การศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบเพื่อให้ ผู้นักมีโอกาสได้ เรียนรู้ 1.2 ให้ความรู้เรื่อง การเมืองท้องถิ่นและ การเมืองระดับชาติแก่นักเรียน นักศึกษา ตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษาไปจนถึง อุดมศึกษา 1.3 ให้ความรู้เรื่อง สิทธิและความเสมอภาคแก่เด็กและ

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			เยาวชนเริ่มตั้งแต่ใน โรงเรียน ๑.๔ ออกแบบ/จัดทำ หลักสูตรการศึกษา อบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การเมือง งบประมาณ แผนงาน โครงการ และกองทุนต่าง ๆ ให้แก่ผู้หญิง
I. การ พัฒนา ศักยภาพ และการ สร้างภาวะ ผู้นำ	๑. เพื่อพัฒนา ศักยภาพและ สร้างความรู้ พร้อมให้แก่ ผู้หญิงในด้าน ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ รวมถึง สร้าง	๒. การสร้าง จิตสำนึก ทัศนคติและ สิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อ การพัฒนา	ตนเอง (ตัวผู้หญิง เอง) ๒.๑ผู้หญิงมีการ พัฒนาตนเอง มีจิต อาสา มีความตระหนัก และมีใจรักที่จะเข้ามา ทำงานเพื่อชุมชน

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
	<p>สิ่งแวดล้อมที่ เอื้อต่อการ พัฒนา</p> <p>๒. เพื่อสร้าง ภาวะผู้นำให้ ผู้หญิงได้รับ การยอมรับ จากสังคม</p>		<p>สังคมส่วนรวม และ ประเทศ</p> <p><u>ครอบครัว</u></p> <p>๒.๒ สร้าง ประชาธิปไตยใน ครอบครัวก่อน โดยให้ พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี รับฟังและยอมรับ ความคิดเห็นของลูก</p> <p>๒.๓ ส่งเสริมให้ลูกมี ประสบการณ์ตรง ในทางการเมือง เช่น พาไปเลือกตั้งหรือร่วม ประชุมประชาคม หมู่บ้าน</p> <p><u>โรงเรียน/สถานศึกษา</u></p> <p>๒.๔ การปลูกฝัง จิตสำนึกเรื่องการเมือง</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			หรือ การเป็น นักการเมืองที่ดีตั้งแต่ วัยเยาว์ ๒.๕ พัฒนาหลักสูตร และการอบรม เพื่อ เพิ่มศักยภาพของ ผู้หญิง เช่น เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงเรียนรู้การมีจิต อาสา ๒.๖ พัฒนาศักยภาพ โดยสร้างจิตสำนึกเรื่อง ความเป็นพลเมือง ให้แก่ผู้หญิง ๒.๗ สร้างทัศนคติและ ค่านิยมใหม่เรื่องความ เท่าเทียม โดยปลูกฝัง

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน สังคม
<p>1. การพัฒนา ศักยภาพ และการสร้างภาวะผู้นำ</p>	<p>๑. เพื่อพัฒนา ศักยภาพและ สร้างความ พร้อมให้แก่ ผู้หญิงในด้าน ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด รวมถึง สร้าง สิ่งแวดล้อมที่ เอื้อต่อการ พัฒนา</p> <p>๒. เพื่อสร้าง ภาวะผู้นำให้ ผู้หญิงได้รับการ ยอมรับ จากสังคม</p>	<p>๒. การสร้าง จิตสำนึก ทักษะคิดและ สิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อ การพัฒนา</p>	<p>ชุมชน / สังคม</p> <p>๒.๘ จัดกิจกรรม/ อบรมเพื่อปรับ ทักษะคิดทั้งหญิงและ ชายให้ยอมรับการ เข้ามามีบทบาททาง เมืองของผู้หญิง เพื่อขจัดวัฒนธรรม และความเชื่อเก่า ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการ เข้าสู่การเมืองของ ผู้หญิง</p> <p>๒.๙ จัดกิจกรรม/ อบรมเพื่อปรับ ทักษะคิดให้คนใน ครอบครัวยอมรับ</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			<p>เชื่อมันและให้โอกาสสตรีเข้าสู่การเมือง</p> <p>๒.๑๐ ส่งเสริมให้ผู้หญิงร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกภายใต้บริบทของสังคมวัฒนธรรมที่มีคุณธรรม จริยธรรมร่วมดำเนินการโดยสถานศึกษา วัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น</p> <p>๒.๑๑ พัฒนาหลักสูตรและการอบรมเรื่องการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิ</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			ปัญหาท้องถิ่นให้คง อยู่คู่ชุมชน
<p>1. การ พัฒนา ศักยภาพ และการ สร้างภาวะ ผู้นำ</p>	<p>๑. เพื่อพัฒนา ศักยภาพและ สร้างความ พร้อมให้แก่ ผู้หญิงในด้าน ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ รวมถึง สร้าง สิ่งแวดล้อมที่ เอื้อต่อการ พัฒนา</p> <p>๒. เพื่อสร้าง ภาวะผู้นำให้ ผู้หญิงได้รับ การยอมรับ จากสังคม</p>	<p>๓. การ พัฒนาภาวะ ผู้นำ</p>	<p>๓.๑ ส่งเสริมการร่วม กิจกรรมใน สถานศึกษาเพื่อฝึก คุณลักษณะด้านการ เป็นผู้นำ</p> <p>๓.๒ ส่งเสริมให้มีผู้นำ ที่เป็นผู้หญิงใน สถานศึกษา</p> <p>๓.๓ สร้างศักยภาพ และกระตุ้นการมีส่วน ร่วมของผู้หญิงใน ชุมชนด้วยการเปิดเวที พูดคุยประเด็นใกล้ตัว ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง เพื่อรับรู้ปัญหาของกัน และกัน เปิดโอกาสให้</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			<p>ผู้หญิงได้แสดง ความสามารถในการ วิเคราะห์แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และ แก้ไขปัญหา</p> <p>๓.๔ สร้างศักยภาพ และกระตุ้นการมีส่วน ร่วมของผู้หญิงใน องค์กรต่าง ๆ โดยการ เปิดเวทีให้ผู้หญิงใน อาชีพต่าง ๆ มีพื้นที่ พูดคุยถึงปัญหาใน องค์กร และนำไปสู่ การแก้ไขเชิงนโยบาย และการปฏิบัติ</p> <p>๓.๕ จัดฝึกอบรมเพื่อ ปรับทัศนคติของ ผู้หญิงเองให้กล้าพูด</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			กล้าท้วงติงในสิ่งที่ไม่ ถูกต้อง และกล้าที่จะ ลงสนามแข่งขัน
I. การ พัฒนา ศักยภาพ และการ สร้างภาวะ ผู้นำ		๔. การเสริม ทักษะและ พัฒนา ศักยภาพ	๔.๑ พัฒนาบุคลิกภาพ โดยมีองค์กรในการ พัฒนา/จัดการเป็น การเฉพาะ ๔.๒ พัฒนาทักษะการใช้ ภาษาที่เหมาะสม เพื่อการสื่อสาร รวมถึง ทักษะการพูดในที่ สาธารณะ ๔.๓ พัฒนาทักษะเรื่อง ภาษาต่างประเทศ ๔.๔ พัฒนาทักษะด้าน เทคโนโลยีเพื่อให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลง

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			๔.๕ ส่งเสริมให้ผู้นำ หญิงได้แสดง ความสามารถในเวที นานาชาติ
II. การสร้าง กลไกเสริม บทบาทของ ผู้หญิงและ การ ขับเคลื่อน กลไก	๑. เพื่อสร้าง หลักประกัน การมีส่วนร่วม ทางการเมือง ให้กับผู้หญิง ผ่านกลไกด้าน กฎหมายพรรค การเมือง หน่วยงานของ รัฐ และองค์กร อื่น ๒. เพื่อ ขับเคลื่อน กลไกต่าง ๆ ที่	๑. การสร้าง หลักประกัน การมีส่วน ร่วมทางการ เมืองให้กับ ผู้หญิงผ่าน กลไกด้าน กฎหมาย	๑.๑ แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายให้สิทธิพิเศษ ผู้หญิงสามารถลง สมัครรับเลือกตั้งโดย อิสระ ไม่ต้องสังกัด พรรคการเมือง ๑.๒ กลุ่มผู้หญิง รวมตัวกับยกร่าง กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ บทบาทของผู้หญิงทาง การเมืองอย่างชัดเจน ๑.๓ ออกกฎหมายที่ ระบุจุดหมุน งบประมาณเพื่อ

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
	จะช่วยเสริม บทบาทของ ผู้หญิง		ส่งเสริมการให้ความรู้ ทางการเมืองและ กฎหมายสำหรับ ผู้หญิง ๑.๔ ออกกฎหมาย กำหนดสัดส่วนของ ผู้หญิงในการเมืองทุก ระดับให้ชัดเจนและมี สภาพบังคับ พร้อม กำหนดบทลงโทษหาก ไม่ปฏิบัติตาม ๑.๕ จัดตั้งองค์กร อิสระด้านสตรีซึ่งทำ หน้าที่ในการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพ ของสตรีในด้าน การเมือง เพื่อให้พร้อม เข้าสู่การเมืองเป็น

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			นักการเมืองหญิงมืออาชีพกำหนด โครงสร้างองค์กรสตรี ทางการเมืองให้สอดคล้อง รับกันตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่น
II. การสร้าง กลไกเสริม บทบาทของ ผู้หญิงและ การ ขับเคลื่อน กลไก	๑. เพื่อสร้าง หลักประกัน การมีส่วนร่วม ทางการเมือง ให้กับผู้หญิง ผ่านกลไกด้าน กฎหมายพรรค การเมือง หน่วยงานของ รัฐ และองค์กร อื่น	๒. การสร้าง หลักประกัน การมีส่วน ร่วมทางการเมือง ให้กับ ผู้หญิงผ่าน กลไกพรรค การเมือง	๒.๑ พรรคการเมือง ควรประกาศ เจตนารมณ์ที่จะ สนับสนุนให้ผู้หญิงเข้า มามีบทบาททาง การเมือง โดยกำหนด เป็นนโยบายพรรคและ ประกาศให้ประชาชน ทราบโดยทั่วกัน ๒.๒ พรรคการเมือง ทุกพรรคต้องกำหนด สัดส่วนผู้หญิงในระบบ

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
	๒. เพื่อ ขับเคลื่อน กลไกต่าง ๆ ที่ จะช่วยเสริม บทบาทของ ผู้หญิง		บัญชีรายชื่อ (PARTY LIST) ๒.๓ พรรคการเมือง ควรกำหนดสัดส่วน งบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุนจาก กกต. เพื่อใช้ดำเนิน โครงการหรือกิจกรรม ส่งเสริมบทบาทผู้หญิง ด้านการเมือง เช่น ร้อยละ ๕ ของ งบประมาณบริหาร พรรค ๒.๔ ส่งเสริม/ สนับสนุนให้มีพรรค การเมืองสตรี
		๓. การสร้าง หลักประกัน	๓.๑ หน่วยงานภาครัฐ ทั้งระดับท้องถิ่นและ

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
		การมีส่วนร่วม ร่วมทางการ เมืองให้กับ ผู้หญิงผ่าน การ ขับเคลื่อน หน่วยงาน ภาครัฐและ องค์กรอื่น ๆ	ส่วนกลางต้องเปิด โอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง ผู้ด้อยโอกาสได้มีส่วน ร่วมในการจัดทำ แผนงาน โครงการ รวมถึงขั้นตอน ดำเนินการและ ตรวจสอบ กระบวนการต่าง ๆ ด้วย ๓.๒ การจัดตั้ง คณะทำงานระดับ ท้องถิ่นและระดับชาติ ต้องคำนึงถึงสัดส่วน หญิง/ชายด้วย เช่น กำหนดให้ผู้หญิง ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			<p>๓.๓ กำหนดโครงสร้าง องค์กรสตรีทาง การเมืองโดยมีเงื่อนไข ให้สอดรับตั้งแต่ระดับ ท้องถิ่นจนถึง ระดับชาติ</p> <p>๓.๔ สร้างกลไกให้ กกต. หรือองค์กรอื่น สามารถจัดสรร งบประมาณหรือเป็น แหล่งเงินทุนสนับสนุน ผู้หญิงที่ลงสมัครรับ เลือกตั้งโดยไม่สังกัด พรรคการเมืองได้</p> <p>๓.๕ บูรณาการการ ทำงานของหน่วยงาน กลุ่มหรือ องค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้อง</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			<p>กับผู้หญิงให้มีความ สอดคล้องกันและ ทำงานเชิงนโยบาย มากขึ้น (โดยไม่ จำเป็นต้องตั้งองค์กร ใหม่)</p> <p>๓.๖ ส่งเสริมและ ผลักดันผู้หญิงที่มี คุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมี ศักยภาพให้เข้ามามี บทบาททางการเมือง มากขึ้น</p> <p>๓.๗ จัดทำบัญชี รายชื่อผู้หญิงที่มี ความรู้ความสามารถ และศักยภาพในด้าน ต่าง ๆ เพื่อให้พรรค</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			การเมืองนำไป พิจารณาและตัดสินใจ เชิญเข้าเป็นสมาชิก พรรคและลงสมัครรับ การเลือกตั้ง ๓.๘ สร้างกลไกรองรับ กฎหมายระหว่าง ประเทศที่รัฐบาลไทย ลงนามเป็นภาคี อนุสัญญา คือ CEDAW อนุสัญญาว่า ด้วยการจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีในทุก รูปแบบ
III. การ สื่อสาร ความสำเร็จ และการ	๑. เพื่อเผยแพร่ ข้อมูล ความสามารถ และ	๑. การ รวบรวม สร้าง ฐานข้อมูล	๑.๑ รวบรวมข้อมูล และสร้างฐานข้อมูล เกี่ยวกับผู้นำหญิงที่ ประสบความสำเร็จให้

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
สร้าง เครือข่าย	ความสำเร็จ ของผู้หญิง ๒. เพื่อสร้าง เครือข่าย องค์กรที่ ทำงานเกี่ยวกับ ผู้หญิง	และสื่อสาร ความรู้	เป็นต้นแบบแก่ผู้หญิง คนอื่น ๆ ๑.๒ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล และ ความสำคัญของ กฎหมายทั้งของไทย และกฎหมายระหว่าง ประเทศที่รัฐบาลไทย ลงนามเป็นภาคี อนุสัญญา ให้ ประชาชนทราบ เช่น สิทธิของผู้หญิง การ บริการสาธารณะที่จัด ให้ผู้หญิงโดยเฉพาะ และอนุสัญญาว่าด้วย การจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีในทุก รูปแบบ หรือ CEDAW

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
III. การ สื่อสาร ความสำเร็จ และการ สร้าง เครือข่าย	๑. เพื่อเผยแพร่ ข้อมูล ความสามารถ และ ความสำเร็จ ของผู้หญิง ๒. เพื่อสร้าง เครือข่าย องค์กรที่ ทำงานเกี่ยวกับ ผู้หญิง	๒. การ สื่อสาร ความสำเร็จ เพื่อสร้าง แรงจูงใจ	๒.๑ ค้นหาผู้หญิงที่มี คุณภาพและมีผลงาน ชัดเจนในทุกระดับเพื่อ เป็นต้นแบบ/ ตัวอย่าง ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ หญิง นักการเมือง หญิง นักวิชาการ หรือ ผู้รู้ด้านอื่น ๆ ๒.๒ ถอดบทเรียนการ ทำงานหรือเส้นทางสู่ ความสำเร็จของผู้นำ หญิงที่ได้รับยกย่อง เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับบุคคลอื่น รวมถึงเผยแพร่ให้ทุก คนได้ทราบผ่านสื่อ หลากหลาย

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			๒.๓ ทำรายการ สัมภาษณ์ผู้หญิงที่ ประสบความสำเร็จ เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ และแรงผลักดันให้ ผู้หญิงสนใจเข้ามามีส่วน ร่วมทางการเมืองมากขึ้น
		๒. การ สื่อสาร ความสำเร็จ เพื่อสร้าง แรงจูงใจ	๒.๔ ประชาสัมพันธ์ และสื่อสารบทบาท ความสามารถของ ผู้หญิงที่ทำประโยชน์ ทางการเมืองทั้ง ระดับชาติและท้องถิ่น ๒.๕ จัดกิจกรรมยก ย่อง เชิดชู ให้รางวัล แก่ผู้นำหญิงในสาย งานต่าง ๆ เพื่อเป็น

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			<p>แรงจูงใจโดยการ ทำงานร่วมกันของ หน่วยงานภาครัฐและ องค์กรสตรีต่าง ๆ</p> <p>๒.๖ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการขับเคลื่อน งานเกี่ยวกับผู้หญิงให้ สังคมได้ทราบ</p> <p>๒.๗ รณรงค์ให้เกิด วัฒนธรรมใหม่ และ กำจัดอุปสรรคของการ เข้าสู่การเมืองของ ผู้หญิง อันเกิดจาก ความคิดเก่า ๆ เช่น ผู้หญิงที่ดีต้องอยู่กับ เหย้าเฝ้ากับเรือน การเมืองเป็นเรื่องของ ผู้ชาย เป็นต้น</p>

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
		๓. การสร้าง เครือข่าย และช่องทาง การสื่อสาร	๓.๑ ผู้หญิงรวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายผู้นำ หญิงเพื่อเชื่อมโยง ความรู้และพัฒนา ศักยภาพพร้อมกัน ๓.๒ จัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกฝนการกล้าเผชิญ ปัญหา ศึกษาจาก ประสบการณ์ผู้อื่น ๓.๓ สร้างช่องทางการ สื่อสารที่เหมาะสม ภายในชุมชน เพื่อให้ ผู้หญิงเข้ามามีส่วน ร่วมพูดคุย รับรู้รับฟัง ปัญหาซึ่งกันและกัน รวมถึงประชาสัมพันธ์

แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทาง การเมืองและการตัดสินใจ			
ประเด็น ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/วิธีการ ดำเนินการ
			ช่องทางการสื่อสารนี้ ให้ทราบทั่วกัน

๒. Women empowerment mechanisms

วิธีการศึกษา

- การทบทวนวรรณกรรม (Document Research)
- ออกแบบกระบวนการ
- ทดลองใน อปท. นำร่อง ๒ แห่ง ที่จังหวัดน่านและกระบี่
- สรุปผล ถอดบทเรียน
- ปรับปรุงกระบวนการ จัดทำคู่มือ
- นำไปเผยแพร่

ผลการศึกษา

- กลไกการสร้างความสำเร็จระหว่างเพศ (Women empowerment mechanisms)
- ศึกษาแนวทางและกระบวนการนำ GRB มาใช้ในประเทศไทย
- หลักสูตรการอบรมเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและงบประมาณ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศ (Gender responsive Budgeting : GRB)

เนื้อหาหลักสูตร GRB

- ให้ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วม
- ให้ความรู้เรื่องมุมมองความเสมอภาคและ GRB
- สร้างความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
- แนวคิดการวิเคราะห์งบประมาณเพื่อความเสมอภาค
- การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
- แนวคิดการวิเคราะห์งบประมาณเพื่อความเสมอภาค
- การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงหลักการ

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองและการตัดสินใจทุกกิจกรรม ทุกขั้นตอน ไม่ใช่เรื่องที่จะดำเนินการเฉพาะกับกลุ่มผู้หญิง แต่จำเป็นต้องให้ทั้งหญิงและชายเข้ามามีส่วนร่วมพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการรับฟังเหตุผลของการมีความคิดเห็นที่แตกต่างและนำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกันได้

- นำแนวทางการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างหญิง ชาย และเสริมพลังให้กับผู้หญิงมาสู่การปฏิบัติให้เป็นจริงเพราะเป็นประเด็นระดับนานาชาติที่มีข้อตกลงระหว่างประเทศ คือ CEDAW

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- รัฐบาลควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีความสอดคล้องกับ CEDAW

- รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับประเด็นการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างหญิง ชายทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ โดยปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองโดยปรับปรุงกฎหมายให้ผู้หญิงได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ให้เป็นรูปธรรม เช่น กำหนดสัดส่วน

- รัฐบาลควรมีนโยบายในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองและการตัดสินใจ เพื่อช่วยให้หน่วยงานรับผิดชอบหลัก สามารถดำเนินการบรรลุผลสำเร็จได้ โดยสนับสนุนทางทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม

- พรรคการเมืองจะต้องเข้ามาเป็นแนวร่วมเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้หญิงให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

- จัดให้มีกลไกในการประสานงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักกับหน่วยงานสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน เพื่อบูรณาการองค์ความรู้และเทคนิควิธีการในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองและการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นพร้อม ๆ กับผลักดันและหาแนวทางการพัฒนา Module ในสถาบันพัฒนาผู้บริหารระดับสูง

- หน่วยงานที่จะนำแผนปฏิบัติการไปใช้ในการขับเคลื่อนควรจัดทำ Mapping ตัวแสดงที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนทั้งในแง่องค์การ กระบวนการและตัวบุคคล โดยพิจารณาจากอำนาจ

(Authorize) ความเชี่ยวชาญ (Expertize) และการดำเนินการที่ทำให้เกิดทิศทางเดียวกัน

- ควรมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ หรือนำ Module ไปใช้ ซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) เข้าไปทำหน้าที่ในลักษณะพี่เลี้ยง (Coaching) และค่อยปล่อยให้หน่วยงานดำเนินการเองในระยะต่อมา

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

- ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผล และวิเคราะห์ถึงปัจจัยความสำเร็จและประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคของการนำแผนปฏิบัติการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมืองและการตัดสินใจใช้ปฏิบัติ

- ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในแผนปฏิบัติการที่ได้ผลเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน และเอเชีย

ผลต่อเนื่องจากงานวิจัย

- ผลักดันเรื่องสัดส่วนในร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๕๕๗ และต่อเนื่องในปัจจุบัน

- ผลักดันให้หลักสูตรการอบรมของสถาบันฯ แทรกเนื้อหาเรื่องความเสมอภาคทางเพศ และ GRB เช่น หลักสูตรการให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

- มีท้องถิ่นให้ความสนใจ ขอนำไปประยุกต์ใช้

- สถาบันฯ ดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการอบรม GRB กับ อปท. อย่างต่อเนื่อง

จากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถึงความเสมอภาคทางเพศ : สิ่งที่ต้องมีในรัฐธรรมนูญ

ในโอกาสที่ประเทศไทยกำลังมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และมีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ดิฉันในฐานะสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นความสำคัญของการเสนอประเด็นที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการร่างรัฐธรรมนูญที่จะนำสังคมไทยเข้าสู่สังคมที่มีการเปิดกว้างสู่การมีมุมมองที่ยอมรับความเสมอภาคของผู้คน ยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นรากฐานของสิทธิเสรีภาพจึงได้จัดทำข้อเสนอในประเด็นเหล่านี้ดังนี้

๑. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ

เสรีภาพ หมายถึง ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของตน ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เป็นอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะดำเนินการของตนโดย ไม่มีคนอื่นใช้อำนาจแทรกแซง

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรองรับ และคุ้มครองมิให้มีการละเมิด

หน้าที่ หมายถึง ภาระหรือความรับผิดชอบที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

สิทธิและเสรีภาพเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การที่จะดูว่าการปกครองของประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงใด จึงพิจารณาที่สิทธิเสรีภาพของประชาชน

จากเดิมในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ มาตรา ๔ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ทั้งนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ รู้สึกว่าได้รับการยอมรับ นั่นคือรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง มีความซื่อตรงทางกายภาพ จิตใจ และสร้างพลัง เป็นสิ่งสำคัญของสิทธิมนุษยชนจากสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหมด เป็นเรื่องที่แต่ละคนรู้สึกได้เมื่อมีกฎหมายต่าง ๆ โดยรู้สึกได้ว่ากฎหมายเหล่านั้นให้ความเป็นธรรมกับเขาหรือไม่ โดยพิจารณาจากสถานการณ์ที่เป็นของแต่ละคน

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นการสร้างพลังทั้งกายและใจ เป็นรากฐานของการมีตัวตนในฐานะเป็นมนุษย์ และเอาไปจากบุคคลต่าง ๆ ไม่ได้เป็นการยอมรับนับถือว่าเป็นมนุษย์และอาจช่วยให้แต่ละคนมีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างมนุษย์

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณานำมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กลับมาพิจารณา และการให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงตามมาด้วยสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกและกลุ่มและชุมชน ตลอดจน หน้าที่ที่พึงมีต่อกันของภาคส่วนต่าง ๆ เป็นหัวใจของการสร้างความรู้สึกได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้อำนาจในการ

จัดสรรทรัพยากรการบริหาร การดูแล การปฏิบัติต่อกันที่ดีที่เรียกว่า ธรรมาภิบาล

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ม. ๘๕ วรรค ๓ ต้องขอขอบคุณกรรมาธิการที่เห็นความสำคัญ เรื่องความเสมอภาค แต่การจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ขอให้ กำหนดชัดเจนว่า ประเทศของเราคำนึงถึงความเสมอภาค โดยส่งเสริม ให้เกิดขึ้นจริงกับกลุ่มที่เข้าถึงโอกาส และโอกาสการเป็นตัวแทน

เสนอ ขอให้แก้วรรค ๓ ว่า การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ของพรรคการเมือง ต้องมีสัดส่วนของสตรีไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ เพื่อให้ เกิดผลจริง หากมีผู้แย้งว่าพรรคจะหาใครมาลง เราอาจหาไม่ได้ อาจมี บทเฉพาะกาลให้ เตรียมการได้ในช่วงแรก แต่ต่อไปก็ควรจะเตรียมการได้ทัน

เหตุผล ในหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ อาทิ จาก ๑๑๘ ประเทศ ให้มีโควตาผู้สมัครสตรี ๖๐ ประเทศ ใช้กฎหมาย กำหนด ๓๖ ประเทศ ระบบสำรองที่นั่ง

- การมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ขอให้ นำสิ่งที่มี ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาใช้ จะมีครอบคลุมมากกว่าและเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้จริง

๓. เรื่องความเสมอภาคทางเพศ

๓.๑ การมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณและการจัดทำ งบประมาณที่มีการยึดหลักความเสมอภาคทางเพศ หรือ Gender Responsive Budgeting GRB ควรเพิ่มในร่างรัฐธรรมนูญ ๕๙ เพื่อเป็น กลไกในการเสริมสร้างความเสมอภาค

ทำไมต้องมี Gender Responsive Budgeting

เป็นการสร้างกรอบนโยบาย สร้างความสามารถและเสริมสร้างกลไกในการติดตามที่จะสนับสนุน การมีสำนักรับผิดชอบต่อสตรี

GRB เป็นการวางแผนของรัฐบาล เป็นโครงการและจัดทำงบประมาณที่นำไปสู่ความก้าวหน้าของความเสมอภาคทางเพศ และบรรลุการมีสิทธิของสตรี ซึ่งรวมการระบุและสะท้อนวิธีการปฏิบัติตามความต้องการที่จะจัดการกับช่องว่างระหว่างเพศในด้านต่าง ๆ และนโยบายแผน และงบประมาณของท้องถิ่น

GRB ยังต้องการวิเคราะห์ผลกระทบของความแตกต่างทางเพศจากนโยบายการจัดการรายได้และการจัดการทรัพยากรภายใน และการช่วยเหลือ การพัฒนา

ตัวอย่างการพิจารณาใช้ GRB

ในการออกแบบนโยบาย แผนงาน โครงการ ควรพิจารณาถึงความต้องการของบุคคลที่มีสถานะ เพศ ต่างกันด้วย ผู้หญิงอาจต้องการโครงการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับกลุ่มของเธอ เช่น ห้องน้ำที่มีจำนวนเพียงพอ แสงสว่างในยามค่ำคืนเพื่อความปลอดภัย หรือการมีสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนในที่ทำงาน หรือการที่สถานที่ดูแลเด็กหญิงพิการที่ต้องอยู่บ้านคนเดียว เพราะไม่ปลอดภัย หรือในยามเกิดภัยพิบัติ ฤกษ์ยังชีพ อาจต้องแยกประเภทเป็นการจัดทำเพื่อผู้หญิงเป็นการเฉพาะเพราะต้องเพิ่มผ้าอนามัยไปด้วยเป็นต้น เป็นการคิดวิเคราะห์ในการจัดทำงบประมาณ ที่หลายประเทศได้บัญญัติไว้ เพื่อมั่นใจ

ว่างประมาณได้จัดสรรไปยังกลุ่มต่าง ๆ จริง ไม่ไปมากในกลุ่มใด เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยถ้วนทั่ว

เสนอ ให้เพิ่มใน ม.๑๓๗ ว่า “ในการจัดทำงบประมาณ ให้พิจารณาจัดสรรบนมิติความเสมอภาคทางเพศและความเสมอภาค ด้านอื่น ๆ”

๓.๒ การจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ยากไร้ ต้องมีผู้แทนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรรมการ วิสามัญด้วย

๓.๓ ขอให้พิจารณابัญญัติคำว่า “เพศสภาพ” ในรัฐธรรมนูญ เพื่อการยอมรับความแตกต่างของบุคคล

เพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นำไปสู่สังคมที่เป็นธรรม ควรได้ พิจารณาประเด็นสำคัญที่มักถูกมองข้ามเพื่อเป็นการเสริมสร้างสังคม ธรรมาภิบาล เพราะการคำนึงถึงคำว่า

Care เอาใจใส่ประชาชน คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

Share ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค มีการกระจาย อำนาจ แบ่งปัน จัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมกับบุคคลทุกภาคส่วน รวมถึง ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คนไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ คนพิการ คนด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ

Fair สร้างสังคมที่ยอมรับกันว่า แฟร์ เพราะเกิดความเป็นธรรม

(๕๑)

ผู้หญิงกับเศรษฐกิจ
(รศ. ดร. นิรมล สุธรรมกิจ)

บทบาทของผู้หญิงกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่
“ผู้หญิงกับเศรษฐกิจ”

รองศาสตราจารย์ ดร. นิรมล สุธรรมกิจ

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประธานโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพรวม “บทบาทสตรี กับ เศรษฐกิจ”

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	บทบาทสตรี	หมายเหตุ
การผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะแรงงาน - ฐานะเจ้าของกิจการ - ฐานะการมีส่วนร่วม อนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (NRE)	<ul style="list-style-type: none"> - แรงงานในและนอกระบบ - ได้รับการดูแล/คุ้มครอง ? - การเข้าถึงแหล่งทุน / ตลาดของ SMEs เป็นอย่างไร ? - เครื่องมือและกลไก ในการดูแล NRE มีหรือไม่ ?
การกระจายสินค้า (จากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค)	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะเจ้าของกิจการ - ฐานะแรงงาน 	- โอกาสการเข้าถึง “สินค้าและบริการ” มีแค่ไหน?
การบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะ “แม่+ภรรยา” - ฐานะผู้บริโภค 	- รายได้เพียงพอในการจับจ่าย ฯ สิ่งจำเป็น หรือไม่ ?

ภาพรวม “บทบาทสตรี กับ เศรษฐกิจ”

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	บทบาทสตรี	หมายเหตุ	
การผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะแรงงาน - ฐานะเจ้าของกิจการ - ฐานะการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (NRE) 	<ul style="list-style-type: none"> - การคุ้มครองและดูแลแรงงานในและนอกระบบ - SMEs (การเข้าถึงแหล่งทุน, ตลาด) - เครื่องมือและกลไก ในการดูแล NRE 	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนและ ตลาด - เพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพสตรี SMEs - ให้
การกระจายสินค้า (จากผู้ผลิตถึง ผู้บริโภค)	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะเจ้าของกิจการ - ฐานะแรงงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - โอกาสเข้าถึง “สินค้าและบริการ” 	<ul style="list-style-type: none"> เครื่องมือ/กลไกในการดูแล NRE เพื่อประโยชน์ของชุมชน/ประเทศ
การบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะ “แม่+ภรรยา” - ฐานะผู้บริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้เพียงพอในการจับจ่ายฯ สิ่งจำเป็น ? 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดหาสวัสดิการเช่นสุขภาพ การศึกษา

“บทบาทรัฐ ด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับผู้หญิง” ใน “ร่าง รรณ.๒๕๕๙”

กิจกรรม	บทบาทของรัฐ	มาตราที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง
การผลิต + การกระจายสินค้า (จากผู้ผลิตถึง ผู้บริโภค)	- เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน และ ตลาด	สิทธิและเสรีภาพ (ม.๒๗, ๔๑) นวนโยบายแห่งรัฐ (ม. ๖๖, ๖๙)	- การเลือกปฏิบัติ จะกระทำไม่ได้ - มาตรการและกลไก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
	- เพิ่มโอกาสในการพัฒนา ศักยภาพสตรีในการดำเนินธุรกิจ/กิจการส่วนตัว	สิทธิและเสรีภาพ (ม.๔๐) แนวนโยบายแห่งรัฐ (ม. ๖๖, ๖๙, ๗๑)	- เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เว้นแต่.... - ส่งเสริมความสามารถแข่งขัน
	- ให้เครื่องมือ/กลไกในการดูแล NRE เพื่อประโยชน์ของชุมชน/ประเทศ	สิทธิและเสรีภาพ (ม.๔๓) + หน้าที่ (ม.๔๗ (๘) – ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และ	ม. ๔๓ มีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับ อปท. หรือรัฐในการอนุรักษ์...ของท้องถิ่นและ

กิจกรรม	บทบาทของรัฐ	มาตราที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง
		คุ้มครอง สิ่งแวดล้อม)	ของชาติ →ไม่มี ประเด็น NRE
การบริโภค	- จัดหาสวัสดิการ เช่น สุขภาพ การศึกษา	สิทธิและเสรีภาพ (ม. ๔๐, ๔๗) หน้าที่ของรัฐ (ม.๕๐, ๕๓) + (ม. ๕๑, ๕๒)	การคุ้มครอง ผู้บริโภค การศึกษา บริการ สาธารณสุข และ สาธารณสุขบริโภค ขั้นพื้นฐาน

มิติอื่นๆ ที่อาจจะนำไปสู่ “การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง” (๑)

หมวด	มาตรา	ประเด็นชวนคิด
สิทธิและเสรีภาพ	มาตรา ๒๕ - ๔๖	ไม่มีเรื่อง “สิทธิที่ควรจะได้รับ “สิ่งแวดล้อมที่ดี (เช่น อากาศดี คุณภาพน้ำดี)” ซึ่งนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี → หากมีผู้ทำลาย “สิ่งแวดล้อม” จะจัดว่าเป็น “การละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น” (อ้างถึง ม.๒๕) ได้หรือไม่อย่างไร
	ม. ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ...	“การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ..... จะกระทำมิได้” → หากพบว่ามี การเลือกปฏิบัติ จะต้องดำเนินการอย่างไร
	ม. ๔๑ เสนอเรื่องร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานรัฐ	กรณีการเลือกปฏิบัติ → การร้องทุกข์และฟ้อง “หน่วยงานเอกชน / องค์กรเอกชน” จะกระทำมิได้หรือไม่
	ม. ๔๐ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ ...	“เว้นแต่..รักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม.... การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ... หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น” → ไม่มีประเด็นการคุ้มครองแรงงานในและนอกระบบ และ แรงงานเยาวชน

หมวด	มาตรา	ประเด็นชวนคิด
	ม. ๔๓ บุคคลและ ชุมชนย่อมมี สิทธิ ดำเนินการ หรือร่วมกับ อปท หรือ รัฐ ในการ อนุรักษ์....	ไม่มีประเด็นเรื่อง “การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ของ ท้องถิ่น และของชาติ → ทรัพยากรธรรมชาติ แม้จะเป็นสมบัติของชาติ (รัฐ) แต่ก็สามารถ สร้างรายได้ให้ท้องถิ่น + ทุกคนควรมี “สิทธิ” ที่จะได้รับ “คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี” แต่ การดำเนินงานของ อปท หรือ รัฐ อาจจะ ละเลย

มิติอื่น ๆ ที่อาจจะนำไปสู่ “การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง”(๒)

หมวด	มาตรา	ประเด็นชวนคิด
หน้าที่ คนไทย	ม. ๔๗ (๔) เข้ารับ การศึกษา อบรมใน การศึกษา ภาคบังคับ	<u>ด้านบวก</u> - ภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ลดลง <u>ข้อกังวล</u> - มั่นใจได้อย่างไรว่า “การศึกษามีคุณภาพ” - ผู้ปกครองจะใส่ใจ “การเรียนของลูก”? (เพราะเงินลงทุนการศึกษาให้ลูก ลดลง)
หน้าที่รัฐ	ม. ๕๐ รัฐ ต้อง ดำเนินการ ให้ “เด็ก” ทุกคนได้รับ การศึกษา ภาคบังคับที่มี คุณภาพอย่าง ทั่วถึง โดยไม่ เรียกเก็บ ค่าใช้จ่าย	- ในการพัฒนาผู้เรียน มิได้มีเป้าประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน “อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และคุ้มครองพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เพื่อคนรุ่นหลัง (แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน) ซึ่งเป็น “ฐานทรัพยากร” ของการผลิต และ เป็นการวัดคุณภาพชีวิต ของประชาชน → อาชีพ/รายได้/คุณภาพชีวิต - ครอบคลุม “เด็ก” ที่มีเชื้อสัญชาติไทยหรือไม่ (แรงงานอพยพต่างชาติ มีจำนวนมาก)
หน้าที่รัฐ	ม. ๕๐... การศึกษาทั้ง ปวงต้องมุ่ง	

หมวด	มาตรา	ประเด็นชวนคิด
	<p>พัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจ ในชาติ สามารถ เชี่ยวชาญได้ ตามความ ถนัดของตน และมีความ รับผิดชอบ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ</p>	

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C) - (๑)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
หน้าที่ คนไทย (ม. ๔๗)	(๘) ร่วมมือและ สนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม	C - ม.๔๗ ควรครอบคลุมเรื่อง Natural Resources ด้วย เพราะ เป็นฐานทรัพยากรในการผลิต สินค้าและบริการของท้องถิ่นและ ของชาติ (เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ
หน้าที่ของ รัฐ (ม.๕๓)	รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการ ใช้ประโยชน์จาก NRE และ ความหลากหลาย ทางชีวภาพให้เกิด ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยประชาชนและ ชุมชนในท้องถิ่นที่ เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ดำเนินการและได้รับ ประโยชน์จากการ	ทรัพยากรในทะเล และระบบ นิเวศ) C - ม. ๔๗ “ร่วมมือและ สนับสนุน” <u>ไม่เพียงพอ</u> ควรจะต้อง มีกลไก “การมีส่วนร่วม” ด้วย C - ม.๕๓ไม่ได้กล่าวถึงกลุ่มบุคคล <u>ในท้องถิ่น</u> ที่ “เสียประโยชน์” B - ม. ๕๔ ระบุ “การเยียวยา ความเดือดร้อน” → แนวคิดคือ การปันรายได้บางส่วน (จากกลุ่ม ผู้ได้รับประโยชน์) ไปให้กลุ่มผู้เสีย ประโยชน์ เพื่อให้

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
	ดำเนินการดังกล่าว ตามที่กฎหมายบัญญัติ	ทุกภาคส่วนมีสถานะที่ “ดีขึ้น” กว่าเดิม
หน้าที่ของ รัฐ (ม.๕๔)	การดำเนินการใดของรัฐ...ประชาชนมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็น...เยียวยา.. อย่างเป็นธรรมและ โดยไม่ชักช้า	

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C)-(๒)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
สิทธิและเสรีภาพ (ม.๔๒)	บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือ หมู่คณะอื่น // การจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่.....	A – ความแตกต่างระหว่างการรวมกลุ่มของ ม. 42 กับ ม. 57 B – มาตรา 57 เน้น “ผู้บริโภค” เท่านั้น ไม่รวม “ผู้ผลิต” โดยเฉพาะกลุ่ม SMEs ที่อาจจะต้องการการคุ้มครองจากรัฐ เช่นกัน (ในระดับที่เหมาะสมและ
หน้าที่ของรัฐ (ม. ๕๗)	รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตน	ในกรอบเวลาอันควร) → เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันกันภายในประเทศ หรือ แข่งขันกับต่างประเทศ (ส่งออก + นำเข้า) C – จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีการระบุงการคุ้มครอง “สิทธิแรงงานขั้นพื้นฐาน” ใน รธน.
หน้าที่ของรัฐ (ม. ๕๑ และ ๕๒)	รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ + สาธารณูปโภค	C – จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีการระบุให้รัฐจัดหามาตรการหรือกลไกเพื่อคุ้มครองประชาชนเรื่อง “สิทธิการได้รับสิ่งแวดล้อมที่ดี”

(๖๓)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
	ชั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิต อย่าง ทั่วถึง	

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C)-(3)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
แนว นโยบาย แห่งรัฐ	ม. 66 รัฐพึงอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่น.....และพึงจัด ให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ประชาชน ชุมชน และ อปท. ได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการด้วย	C – ควรต้องเพิ่ม ข้อความ ที่กล่าวถึง “ให้เป็นไปตามหลักการ พัฒนาอย่างยั่งยืน” (ดังเช่นที่ ปรากฏใน ม. 52) → หลักการนี้ ครอบคลุมถึง การวางแผน ล่วงหน้า การคำนึงถึงคนรุ่น อนาคต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่า น้ำ ที่ดิน) และคุณภาพ สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (การควบคุมมลพิษและจัดการขยะ ภายในท้องถิ่น)
	ม. 68 รัฐพึงเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของ ครอบครัว.....รัฐพึงให้ ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ยากไร้ ให้สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างมีคุณภาพ.....	A – “ความช่วยเหลือ” มีนัยยะ ที่ไม่เข้มข้นเท่ากับ “การจัดหา สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น และ โอกาสหรือการเข้าถึง สวัสดิการต่าง ๆ” เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียม A – ม. 68 ไม่กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย”

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C)-(4)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
แนว นโยบาย แห่งรัฐ	<p>ม. 69 รัฐพึงจัดให้มี มาตรการหรือกลไก ที่ช่วยให้เกษตรกร ประกอบเกษตรกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณ และคุณภาพสูง มีความ ปลอดภัย <u>โดยใช้ต้นทุน</u> <u>ต่ำ</u> และสามารถ แข่งขันในตลาดได้</p>	<p>A – ม. 69 เห็นควรให้ตัดคำว่า “โดยใช้ต้นทุนต่ำ” ออก ด้วย เหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่</p> <p>(ก) หากต้องการให้เกษตรกร มีต้นทุนต่ำ อาจจะไปสู่ การกำหนดมาตรการหรือ กลไกของรัฐที่เรียกว่า “การอุดหนุน หรือ Subsidy” ที่จะเป็นภาระ ทางด้านการคลัง (ขัดแย้ง กับ ม. 58) เช่น การ จัดสรรน้ำ และ อุดหนุน วัตถุดิบ/ปัจจัยการผลิต ฯลฯ และไม่เป็นการ พัฒนาศักยภาพในการ แข่งขันในระยะยาว</p> <p>(ข) คำว่า “ประสิทธิภาพ” มี ความชัดเจนอยู่แล้ว คือ ใช้เงินทุนน้อย ได้ผลผลิต</p>
	<p>ม. 71 รัฐพึงจัดระบบ เศรษฐกิจให้ประชาชน ได้มีโอกาสได้รับ ประโยชน์จากการ เจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ ไปพร้อมกัน อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน // สามารถ พึ่งพาตนเองได้ตาม</p>	

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
	<p>หลักปรัชญาฯ // ขจัด การผูกขาดทาง เศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม // และ พัฒนา ความสามารถในการ แข่งขันทางเศรษฐกิจ ของประชาชนและ ประเทศ</p>	<p>เท่าเดิม หรือ ใช้เงินทุน เท่าเดิม ได้ผลผลิตมาก C – ม. 69 ควรเพิ่ม ข้อความ กล่าวถึง “ให้ เป็นไปตามหลักการพัฒนา อย่างยั่งยืน” B – ม. 71 การพัฒนา ความสามารถในการ แข่งขันฯ ควรจะ ครอบคลุมทั้ง “เกษตรกร” และ SMEs ซึ่งเป็นกลุ่มที่เชื่อมโยงกับ “แรงงานนอกระบบ” มากที่สุด</p>

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C)-(5)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
คณะรัฐมนตรี	<p>ม. 173 ...หนังสือ สัญญาใด</p> <p>- มีบทเปลี่ยนแปลง อาณาเขต... หรือ</p> <p>- จะต้องออก พ.ร.บ. เพื่อให้การเป็นไปตาม หนังสือสัญญา หรือ หนังสือสัญญาอื่น</p> <p>-ที่อาจมีผลกระทบต่อ ความมั่นคงทาง <u>เศรษฐกิจสังคม</u> หรือ <u>การค้าการลงทุน</u>ของ ประเทศอย่าง กว้างขวาง</p> <p>จะต้องได้รับความ เห็นชอบของรัฐสภา.... ภายใน 60 วัน..... ..... และต้องกำหนด วิธีการที่ประชาชนจะ</p>	<p>A/B/C – ไม่มีประเด็นทรัพย์สิน รรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ ความหลากหลายทางชีวภาพ (ขัดแย้งกับ ม.53 ?)</p> <p>B – <u>กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ</u>ทาง การค้าและการลงทุน ประกอบด้วย (ก) ผู้ประกอบการ ไทยรายใหญ่ (ข) SMEs และ (ค) ผู้ประกอบการต่างชาติ (S, M, L)</p> <p>A – ผลกระทบทางการค้าและการ ลงทุน มี 2 ทิศทาง คือ ด้านการ ส่งออกสินค้าและการลงทุนใน ต่างประเทศ กับ ด้านการนำเข้า สินค้าและต่างชาติมาลงทุนในไทย</p> <p>B – “มีผลกระทบ.....อย่าง กว้างขวาง” ใช้เกณฑ์อะไร (พื้นที่กว้างขวาง หรือ จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ)</p>

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
	<p>เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเยียวยาที่จำเป็นด้วย</p> <p>..... คณะรัฐมนตรีจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้.....ภายใน ๓๐ วัน....</p>	<p>B – “วิธีการที่ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเยียวยาที่จำเป็น” จะเป็นอย่างไร</p> <p>C – ประชาชน + เอกชน มีความพร้อมหรือยัง ในการดำเนินการตามกลไกใหม่ ๆ เหล่านี้</p>

ประเด็นที่ควรระมัดระวัง (A) /จับตามอง (B) /เรียกร้อง (C)-(6)

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
การ ปกครอง ส่วน ท้องถิ่น	ม. 247 อปท. มีหน้าที่ และอำนาจดูแลและ จัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของ ประชาชนในท้องถิ่น ตามหลักการพัฒนา อย่างยั่งยืน รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาให้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น .... -- รัฐต้องดำเนินการให้ อปท. มีรายได้ของ ตนเอง ให้สามารถ ดำเนินการตามวรรค หนึ่งได้อย่างเพียงพอ.... -- อปท. มีอิสระในการ บริหาร....การกำกับ ดูแล อปท. ซึ่งต้องทำ	C – ไม่มีประเด็น “การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม”ที่ <u>เหมาะสมสำหรับ</u> <u>ประโยชน์ของท้องถิ่นและของชาติ</u> เช่น การรับมือและการป้องกันภัย พิบัติ การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำและ การจัดการทรัพยากรฯ การควบคุมการปล่อยมลพิษ ของโรงงาน การปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ฯลฯ C – ไม่มีประเด็น “ด้านสังคม” ในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ เช่น การใช้แรงงานเด็กอย่าง ไม่เหมาะสม การใช้ความรุนแรง ในครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ฯลฯ

หมวด (มาตรา)	สาระ	ประเด็น A, B, C
	<p>เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อ</p> <p>(ก) การคุ้มครอง ประโยชน์ของ ประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของ ประเทศเป็นส่วนรวม</p> <p>(ข) การป้องกันการ ทุจริต และ (ค) การใช้ จ่ายเงินอย่างมี ประสิทธิภาพ โดย คำนึงถึงความ เหมาะสมและความ แตกต่างของ อปท. แต่ละรูปแบบ .....</p>	

(๗๑)

ผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุข
และสวัสดิการสังคมจากรัฐ
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณเพ็ญศรี พิชัยสนิธ)

ผู้หญิงกับการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ ความคิดเห็น ข้อห่วงใย และข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่

บริการสาธารณสุขสำหรับผู้หญิงต้องคำนึงถึง “สิทธิของผู้หญิง”

๑๑ เรื่องสำคัญ คือ

๑. สิทธิในชีวิต
๒. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล
๓. สิทธิในความเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ
๔. สิทธิในความเป็นส่วนตัว
๕. สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด
๖. สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษา
๗. สิทธิในการเลือกสมรส วางรากฐานและวางแผนครอบครัว
๘. สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่ และจะมีเมื่อใด
๙. สิทธิในการดูแลและป้องกันสุขภาพ
๑๐. สิทธิในเสรีภาพการชุมนุม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
และ
๑๑. สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากการทารุณกรรมและ
การปฏิบัติมิชอบ

ความคิดเห็น จากกรวิเคราะห์ว่า รัฐธรรมนูญใหม่รับรองสิทธิเสรีภาพ
ของประชาชนอย่างไร ?

1. ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๙ หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของ
ปวงชนชาวไทย พบว่า

มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน มาตรานี้คุ้มครองสิทธิเรื่องที่ ๓ ของผู้หญิง

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๑,๒,๗,๘,๙ และ ๑๑

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว และพรรคที่ระบุงานำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดจะกระทำมิได้ มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๔

มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงเรื่องที่ ๕

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงเรื่องที่ ๓

มาตรา ๔๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงเรื่องที่ ๑๐

II. รัฐธรรมนูญ หมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้หญิง คือ

มาตรา ๕๑ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในเรื่องที่ ๑,๒,๓,๖,๗,๘ และ ๙

มาตรา ๕๒ ให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานจำเป็นต่อการดำรงชีวิต มาตรานี้คุ้มครองทั้งสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน

มาตรา ๕๓ อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน มาตรานี้คุ้มครองทั้งสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน

มาตรา ๕๗ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการและกลไกในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิของตน เช่นเดียวกันมาตรานี้คุ้มครองสิทธิเรื่องสุขภาพและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

มาตรา ๖๗ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิม ตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข มาตรานี้คุ้มครองผู้หญิงในสิทธิเรื่องที่ ๓

มาตรา ๖๘ รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เสริมสร้างสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง และ

วรรคสองที่ระบุว่า รัฐพึงช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ยากไร้ ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ ค้ำครอง ป้องกัน มิให้ถูกใช้ ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงการบำบัด พิ้นฟู และเยียวยา ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง มาตรานี้คุ้มครองสิทธิผู้หญิงในหลายสิทธิ อาทิเช่น ๑, ๒, ๖, ๗, ๘, ๙ และ ๑๑

ข้อห่วงใย เรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพของผู้หญิง รัฐธรรมนูญ ได้คุ้มครองได้แล้วเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางเรื่อง ที่รัฐธรรมนูญยังมิได้ ระบุไว้ เช่น เรื่องความปลอดภัยในการประกอบอาชีพของผู้หญิง เช่น กฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพ และการดูแลสวัสดิการของผู้หญิงอาชีพ บริการ ฯลฯ

ด้วยสถานภาพอ่อนด้อยกว่า ทำให้หญิงมีความจำเป็น ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจภายในให้เข้มแข็งเพื่อพึ่งตนเองได้ โอกาสในการ ปฏิบัติธรรมด้วย การบวชเป็นภิกษุณี เพื่อช่วยการเติบโตทางจิตปัญญา ของหญิง น่าจะเป็นโอกาสที่ดียิ่งโอกาสหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ในเรื่องความเสมอภาค หญิง-ชาย อยากเห็นการได้รับโอกาส เท่าเทียมหญิง ในเรื่องสำคัญ ๔ เรื่อง คือ

๑. โอกาสการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิง การศึกษา/ฝึกอาชีพ ฝึกอบรมเหมาะสมกับศักยภาพ

(๗๖)

๒. โอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

๓. โอกาสการได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โดยการได้รับบริการและสวัสดิการรัฐอย่างเหมาะสม เป็นธรรม

๔. โอกาสการได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายและวัฒนธรรม โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

การออกพระราชบัญญัติเพื่อคุ้มครองความเสมอภาคและสิทธิสตรีในเรื่องบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมจากรัฐ เป็นเรื่องจำเป็นและควรรีบดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคุ้มครองสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสวัสดิการของหญิงเป็นอย่างมาก

รายชื่อคณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส

๑. นายวัลลภ ตังคณานุก์รัช	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายมณฑิร บุญตัน	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางสาวรณิ สิริเวชชะพันธ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. คุณหญิงทรงสุตา ยอดมณี	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. พลอากาศเอก ชนัท รัตนอุบล	โฆษกคณะกรรมการ
๖. นายแถมสิน รัตนพันธ์	กรรมการและที่ปรึกษา
๗. พลตรี จารึก อารีราชการัญญ์	กรรมการและที่ปรึกษา
๘. พลเรือเอก สุรศักดิ์ หุ่นเรืองรมย์	กรรมการและที่ปรึกษา
๙. พลเอก วีรณ ฉันทศาสตร์โกศล	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๐. นางกาญจนารัตน์ สิริโรจน์	กรรมการ
๑๑. รศ.กิตติชัย ไตรรัตนศิริชัย	กรรมการ
๑๒. พลเอก ธีระวัฒน์ บุญยะประดับ	กรรมการ
๑๓. นายปรีชา วัชรภักย์	กรรมการ
๑๔. พลตำรวจเอก พงศพัศ พงษ์เจริญ	กรรมการ
๑๕. พลเรือเอก พลวัฒน์ สีโรดม	กรรมการ
๑๖. พลเอก ไพชยนต์ คำทันเจริญ	กรรมการ
๑๗. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๘. พลเอก ยุทธศิลป์ โดยชื่นงาม	กรรมการ
๑๙. พลเอก อุดลยเดช อินทะพงษ์	กรรมการ
๒๐. พลเอก อรุณ สมตน	กรรมการ
๒๑. พลตำรวจเอก เอก อังสนานนท์	กรรมการ
๒๒. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	เลขานุการคณะกรรมการ

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

ที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ
๒. ดร. เฉลิมชัย ยอดมาลัย
๓. นางสาวเบญจวรรณ อ่านเป็รื่อง
๔. นางพวงแก้ว กิจธรรม
๕. นายสมชาย เจริญอำนวยสุข
๖. รศ.ดร. อาชัญญา รัตนอุบล
๗. ดร. อธิพิล ปรีดีประสงค์
๘. นายนิวัฒน์ กาญจนภูมิรินทร์
๙. ดร. พรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา
๑๐. นายวิญญู พิทักษ์ปรกรณ์
๑๑. นางอำไพวรรณ ศรีสกุล
๑๒. นางรัตนา ตฤณดำรงสี
๑๓. นางอาทิตา นรารวัชร
๑๔. นางนฤมล ล้อมทอง
๑๕. นายกันติพจน์ ศรีบุญรัตน์
๑๖. นางสาวฐาปนี สุขสำราญ
๑๗. นางธนัทธ นิชิธีร์พัชร
๑๘. นายนิติ ถาวรณิษฐ์
๑๙. นายรณฤทธิ์ มงคลรัตน์
๒๐. ทพ.ดร. อุดมศักดิ์ ศรีสุทิวา

- ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ
เลขานุการประจำคณะกรรมการ

รายชื่อที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์คณะกรรมการ

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการธิการ

๑. นางกิริธนา สุมาวงศ์
๒. นายเกียรติศักดิ์ เทพผดุงพร
๓. นางจันทิรา กิตติธิติกุล
๔. นางผาณิต พูนศิริวงศ์
๕. นางเพ็ญพัทธ์ ศรีทอง
๖. นายวงศ์พันธ์ ฌันชัยพัต
๗. ดร. สมบูรณ์ วราห์บัณฑิตวิทย์
๘. พลตำรวจโท สันติ เพ็ญสูตร
๙. นายสุรวัฒน์ ชมพูพงษ์
๑๐. นายอโนทัย ฤทธิปัญญาวงศ์
๑๑. พลโท อัครชัย จันทโรตยะ
๑๒. พลอากาศตรี อิทธิพร คณะเจริญ
๑๓. นายเอกพิทยา เอี่ยมคงเอก

รายชื่อคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการกิจการเด็ก และเยาวชน

๑. คุณหญิงทรงสุฑา ยอดมณี ประธานคณะกรรมการ
๒. พลตำรวจเอก พงศพัศ พงษ์เจริญ รองประธานคณะกรรมการ
๓. นายสุรัฐ ศิลปอนันต์ รองประธานคณะกรรมการ
๔. นางเพ็ญศรี เคียงศิริ อนุกรรมการ
๕. รศ.ดร. คุณหญิงวินิดา ดิถียนต์ อนุกรรมการ
๖. นางธัชกร เหมะจันทร์ อนุกรรมการ
๗. นายภูมิสรรค์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา อนุกรรมการ
๘. นางเทพวัลย์ ภรณวลัย อนุกรรมการ
๙. นางนฤมล ล้อมทอง อนุกรรมการและโฆษก
๑๐. นายกันตพิจน์ ศรีบุญรัตน์ อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นายแถมสิน รัตนพันธุ์ ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. พลตำรวจเอก เอก อังสนานนท์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๓. รศ. จินตนันท์ ชญาตร์ ศุภมิตร ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๔. รศ.ดร. อาชัญญา รัตนอุบล ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๕. ดร. สมบูรณ์ วราห์บัณฑิตวิทย์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๖. ดร. พรพรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๗. นายวิญญู พิทักษ์ปรกรณ์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๘. นายเศรษฐา ศิระฉายา ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๙. นางธนันท์ธร นิธิธีรพัชร ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒๐. นายเฉลิมชัย ยอดมาลัย ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒๑. นายบุรินทร์ สุขพิศาล ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒๒. นายรณฤทธิ์ มงคลรัตน์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

คณะกรรมการกิจการเด็ก และเยาวชน

๒๓. นางสาวริน ลิขิตาภรณ์

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๒๔. นายโชติเวชญ์ อึ้งเก็ลียง

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๒๕. นายพันธุ์ เจตณสิน

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการเตรียมความพร้อม
เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

๑. พลเรือเอก พลวัฒน์ สีโรตม	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเอก อรุณ สมตน	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว	อนุกรรมการ
๔. นางธิดา ศรีไพพรรณ	อนุกรรมการ
๕. นายนิวัฒน์ กาญจนภูมิินทร์	อนุกรรมการ
๖. ศาสตราจารย์พินิจ กุลละวณิชย์	อนุกรรมการ
๗. นายสุรศักดิ์ นันทวิริยกุล	อนุกรรมการ
๘. นาวาโท สมพล มหาสิงห์	อนุกรรมการ
๙. นางสาวอรุณโรจน์ เลี่ยมทอง	อนุกรรมการ
๑๐. นางเมธินี รัตสาร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. ดร. พรพรรณรัตน์ เกரியวัฒนา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๒. นายวงศ์พันธ์ ฌันชฌนพัฒ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๓. ดร. สมบูรณ์ วรหัทธัญวิทย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๔. รศ.ดร. อาชัญญา รัตนอุบล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

คณะอนุกรรมการกิจการสตรี

๑. นางสาวรณิ สิริเวชชะพันธ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก วีรฉัตร ฉันทศาสตร์โกศล	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นางสุชาดา นันทะพานิชสกุล	อนุกรรมการ
๕. ดร. สุชาดา เมฆรุ่งเรืองกุล	อนุกรรมการ
๖. นางสุทิตินี เมธีประภา	อนุกรรมการ
๗. นายพิสุทธิ์ ทรัพย์วิจิตร	อนุกรรมการ
๘. ดร. สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์	อนุกรรมการ
๙. นางรัตนา สัยยะนิฐิ์	อนุกรรมการ
๑๐. พลตรี วีระศักดิ์ นาทะสิริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางกีระณา สุมาวงศ์	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๒. นายสมชาย เจริญอำนวยสุข	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๓. นายเกียรติศักดิ์ เทพผดุงพร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๔. นางอำไพวรรณ ตรีสกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๕. นายสุรวัฒน์ ชมภูพงษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๖. ทพ.ดร. อุดมศักดิ์ ศรีสุทิวา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๗. ดร. พรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๘. นางจิตตะวัน เฟื่องฟู	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๙. นางกรรณิการ์ จรัสอุไรสิน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๐. นางสาวฐาปณีย์ สุขสำราญ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๑. นางสาวเบญจวรรณ อ่านเปรื่อง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๒. ศาสตราจารย์ วันทนีย์ วาสิกะสิน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๓. นายราชันย์ บุญธิดา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการกิจการคนพิการ

๑. นายมณฑิธร บุญตัน	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลอากาศเอก ชนิต รัตนอุบล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	อนุกรรมการ
๕. นางสาววันทนีย์ พันธชาติ	อนุกรรมการ
๖. นายวิฑูต บุณนาค	อนุกรรมการ
๗. นางอาทิตยา นรารวัชร	อนุกรรมการ
๘. นายรัตน์ กิจธรรม	อนุกรรมการ
๙. นางพวงแก้ว กิจธรรม	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายธีรยุทธ สุคนธวิท	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑. นายสมชาย เจริญอำนาจสุข	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. นายต่อพงศ์ เสลานนท์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๓. แพทย์หญิงวัชรารัฐ รั้วไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๔. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๕. นางเบญจา ชลธาร์นนท์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๖. นางพิมพ์า ขจรธรรม	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๗. นายศุภชีพ ดิษเทศ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๘. นายสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๙. นายอนุชา รัตนสินธุ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒๐. นายประกาศิต กายะสิทธิ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
๐ ๒๕๒๕๑๕๖๑ ๐ ๒๕๓๑๕๓๑๑ ๐ ๒๕๓๑๕๓๑๕